

Lovformål i dyrevelferdsloven

*med vekt på betydningen av lovformål ved tolkning
av det straffbare forbudet mot “vold” i
dyrevelferdsloven § 14 bokstav a*

Kandidatnummer: 118

Antall ord: 14991

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

11.12.2017

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1. Innledning	3
1.1 Tema og problemstilling	3
1.2 Oppgavens tilskjæring	5
1.3 Oppgavens struktur	7
2. Lovformålene i dyrevelferdsloven	9
2.1 Lovformål i rettskildebildet	9
2.2 Om utviklingen av lovformålene i dyrevelferdsloven	11
2.2.1 Behovet for presisering av dyrs status og rettigheter	11
2.2.2 En utviklingsdyktig rammelov	14
2.3 Formålsparagrafen om god dyrevelferd og respekt for dyr	15
2.4 Lovbestemmelsen som presiserer at dyr har egenverdi	18
2.5 Lovformål knyttet til dyrevelferdsloven § 14 a	21
3. Dyrevelferdsloven § 14 a	25
3.1 Bakgrunn	25
3.1.1 Et nytt straffebud	25
3.1.2 Legalitetsprinsippets krav om at ordlyden er utgangspunktet	26
3.2 “utøve vold mot dyr”	30
3.2.1 Ordlyden	30
3.2.2 Nødvendig av hensyn til legitimt formål	32
3.2.3 Forholdet til øvrig straffelovgivning	33
3.2.4 Rettspraksis	35
4. Rettspraksis knyttet til dyrevelferdsloven § 14 a	36
4.1 Utvalget av rettspraksis	36

4.2 Rettspraksis om dyrevelferdsloven § 14 a	37
4.2.1 Rettspraksis knyttet til kjernetilfeller av dyremishandling	37
4.2.2 En nærmere analyse av Bjeffehalsbånddommen	38
4.2.2.1 Presentasjon av saken	38
4.2.2.2 Førstvoterende	38
4.2.2.3 Andrevoterende	44
4.2.2.4 Evaluering av argumentasjonslinjene til førstvoterende	45
4.3 Et blikk på betydningen av lovformål for straffutmåling	49
5. Oppsummering	54
Litteraturliste	55

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Tema i denne oppgaven er lovformålene i lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven). Lovformål er en type argument som kan inngå i rettsanvendelsesprosessen, og som kan ha vesentlig betydning for resultatet i et rettsspørsmål. Dette gjelder særlig i saker hvor det er uklart hvilken løsning som stemmer best overens med ordlyden, eller der man har å gjøre med et grensetilfelle for rekkevidden og innholdet av en lovbestemmelse. Ved å se hen til lovens generelle formål og eventuelt lovbestemmers spesielle formål kan rettsanvenderne finne viktige og vektige argumenter for å velge en løsning fremfor en annen når rettsregelen skal fastsettes og rettsspørsmålet skal besvares.

Dyrevelferdsloven § 1 slår fast at formålet med loven er “å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr”.¹ Der dyrevernsloven av 1974 primært fokuserte på “at dyr skulle beskyttes mot mishandling, vanskjøtsel og lidelse”,² har dyrevelferdsloven et bredere fokus på dyrenes velferd, blant annet ved å fastsette et positivt definert mål om at dyr “skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger”, jf. § 3 andre setning. I tillegg stiller loven krav til menneskers omgang med alle slags dyr, blant annet til “omsorg, og hvordan ulike aktiviteter skal foregå”.³ Et “vesentlig premiss” for dyrevelferdsloven er dessuten ifølge forarbeidene at “dyr har egenverdi i tillegg til å ha nytteverdi for mennesket”.⁴ Dette premisset endte til slutt opp med å bli lovfestet i § 3 første setning: “Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker”.⁵ Slik presiseres dyrs “status og rettigheter” ved at lovens perspektiv er dyrenes situasjon og behov, i lys av kunnskapsutvikling og de til enhver tid

---

¹ Se nærmere i 2.3.

² Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 12.

³ Samme sted.

⁴ Samme sted s. 7.

⁵ Se 2.4 om hvordan formuleringen ble tatt inn i komitébehandlingen.

gjeldende etiske normene for dyrehold.⁶ Forarbeidene til dyrevelferdsloven understreker at denne presiseringen av dyrs status og rettigheter er et “kollektivt samfunnsgode”,⁷ som vil bidra til å ivareta hensynet til dyrenes individuelle og artstypiske behov.⁸

Når loven markerer en vesentlig endring i verdisyn i samfunnet, kan lovformålene på denne måten spille en viktig rolle i å kommunisere rettsutviklingen og lovens verdigrunnlag.⁹ Dette er dyrevelferdslovens lovformål et godt eksempel på. I tillegg er dyrevelferdsloven egnet til å illustrere at lovformål er førende ved tolkningen av loven.¹⁰ Dette vil si at lovformålene bidrar både til å presisere en lovbestemmelses innhold og til å avgrense en lovbestemmelses rekkevidde. Dyrevelferdsloven er også en rammelov som setter rammer for annen lovgivning og er hjemmelslov for forskrifter på dyrevelferdsområdet. Dette medfører at lovformålene til dyrevelferdsloven vil være førende også ved anvendelsen av andre lover eller forskrifter på området.¹¹ I kapittel 2 i denne oppgaven vil jeg redegjøre nærmere for lovformålene i dyrevelferdsloven. Problemstillingen her er hva lovformålene i dyrevelferdsloven går ut på, samt hvilken betydning disse lovformålene har som rettslig argument.

I kapittel 3 og 4 spisses problemstillingen til hvilken betydning lovformålene har ved tolkningen av det straffbare forbudet mot “vold” mot dyr i dyrevelferdsloven § 14 a. Betydningen av lovformålene i rettsanvendelse settes på spissen når spørsmål om straff behandles. Bakgrunnen er legalitetsprinsippet, jf. Grunnloven § 96 første ledd, og artikkel 7 i den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), og presumsjonen i strafferetten om at gjerningsbeskrivelsen i et straffebud har den rekkevidden som følger av alminnelig språkbruk.¹² Oppgaven vil vise at vurderingen av de ytre og nedre

---

⁶ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 7.

⁷ Samme sted s. 9.

⁸ Innst. O. nr. 56 (2008-2009) s. 9.

⁹ Synne Sæther Mæhle og Ragna Aarli, *Fra lov til rett*, 2. utgave, Oslo 2017 s. 336-337, Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 18.

¹⁰ Mæhle og Aarli, s. 337.

¹¹ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 12.

¹² Linda Gröning, Erling Johannes Husabø og Jørn Jacobsen, *Frihet, forbrytelse og straff*, Bergen 2016 s. 124.

grensene av det straffbare forbudet mot å “utøve vold mot dyr” i denne bestemmelsen likevel kan illustrere hvordan lovformål identifiseres og kan anvendes som tolkningsbidrag. Brudd på dyrevelferdsloven § 14 a er straffbart, jf. § 37, og kan derfor også illustrere hvordan legalitetsprinsippet legger vesentlige begrensninger på hvor langt man kan gå i å vektlegge lovformål i rettsanvendelsen. Lovformåls betydning som rettslig argument, og ved tolkning av vilkåret “vold” i dyrevelferdsloven § 14 a er altså det gjennomgående temaet i de siste kapitlene i oppgaven.

1.2 Oppgavens tilskjæring

Dyrevelferd er et sammensatt og dynamisk rettsfelt som reguleres av flere lover, som blant andre lov 4. juli 2003 nr. 74 om hundehold, lov 4. desember 1992 nr. 130 om husdyravl, og lov 16. januar 2004 nr. 5 om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen. Den sentrale loven på feltet er imidlertid dyrevelferdsloven. Dyrevelferdsloven har et vidtgående virkeområde, som omfatter “forhold som påvirker velferd hos eller respekt for pattedyr, fugler, krypdyr, amfibier, fisk, tiftokreps, blekksprut og honningbier. Loven gjelder tilsvarende for utviklingsstadier av nevnte dyr dersom sanseapparatet tilsvarer utviklingsnivået hos levende dyr”, jf. § 2. Loven spiller altså en overordnet rolle for dyrevelferdsmessige spørsmål, og suppleres av en stor mengde forskriftsreguleringer som skal være i tråd med dyrevelferdsloven.¹³

Rettsåndhevingen av dyrevelferdsfeltet er i stor grad tilsynsbasert. Mattilsynet er den sentrale tilsynsmyndighet jf. dyrevelferdsloven § 30. Dette vil gjenspeiles i deler av oppgaven ved at mattilsynets årsrapporter brukes som underlagsmateriale. Mattilsynet fokuserer i stor grad på forebyggende arbeid, og de har “en 0-visjon for dyretragedier”.¹⁴

Fokuset i denne oppgaven er likefullt på de overordnede formålene for dyrevelferdsloven og deres funksjoner. Lovformåls betydning i rettsanvendelsen kan

---

¹³ Se f.eks. Innst. 199 S (2016-2017) Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om et løft for dyrevelferden i Norge.

¹⁴ Mattilsynets arbeid med dyrevelferd - årsrapport 2016, s. 5.

være særlig sentral og tydelig der en nylig vedtatt lov har blitt til som følge av en vesentlig forandring i verdisyn i samfunnet. Dyrevelferdsloven er et eksempel på en slik situasjon, og de det er derfor rettskildemessig sett verdifullt å analysere disse overordnede formålene og deres funksjoner.

Dyrevelferd er et felt med lite høyesterettspraksis, men en del underrettspraksis. Dette har blant annet en sammenheng med at misbruk av dyr er vanskelig å oppdage, noe jeg kommer tilbake til i 4.1. Dyrevelferdsfeltet er imidlertid i utvikling, og Mattilsynet har hatt økt fokus på domstolsbehandling, blant annet gjennom aktivt arbeid for å få saker av prinsipiell betydning avklart i Høyesterett.¹⁵ Dette har resultert i to viktige høyesterettsdommer i 2016, og en i 2017.¹⁶ Mattilsynet har et sterkt forebyggende fokus, og fra og med mai til og med august 2017 resulterte tilsynsvirksomheten i at tolv dyreholdere ble anmeldt til politiet.¹⁷ Økt fokus på den strafferettslige siden av dyrevelferd vises også i at det har blitt etablert samarbeidsprosjekter mellom politiet og mattilsynet i dyrekrim-enheter, eller dyrepoliti, i visse regioner.¹⁸ Prosjektet skal utvides til flere regioner i 2018.¹⁹

Utviklingstrekkene på dyrevelferdsfeltet gir et rikt bakteppe for en dyptgående analyse av innholdet og betydningen av lovformålene i dyrevelferdsloven generelt, og betydningen av lovformålene ved spørsmål om straff med hjemmel i dyrevelferdsloven § 14 a spesielt. Oppgaven vil begrense seg til en analyse av § 14 a, og tar ikke for seg de øvrige forbudene i bokstav b-d. Grunnen til dette er begrensninger i oppgavens omfang, og et ønske om å gi en grundig redegjørelse av forbudet mot vold, og gi rom for en dyptgående analyse og evaluering av den foreløpig eneste høyesterettsdommen som bidrar til å avklare grensene for det strafferettslige vernet mot vold mot dyr. HR-2017-1250-A (Bjeffehalsbånddommen) er den foreløpig eneste høyesterettsdommen som

---

¹⁵ Mattilsynets arbeid med dyrevelferd - årsrapport 2016, s. 19.

¹⁶ HR-2016-295-A, HR-2016-2285-A og HR-2017-1250-A.

¹⁷ Mattilsynets arbeid med dyrevelferd – rapport 2. tertial 2017, s. 8.

¹⁸ Mattilsynets arbeid med dyrevelferd - årsrapport 2016, s. 19.

¹⁹ Bergensavisen, "Dyrepoliti til Vestlandet", <https://www.ba.no/nyheter/politi/dyr/dyrepoliti-til-vestlandet/s/5-8-698326>, av 10. desember 2017.

bidrar til å avklare grensene for det strafferettslige vernet mot vold mot dyr, og saken gjaldt spørsmål om bruk av bjeffehalsbånd på hund var et brudd på forbudet mot vold mot dyr i § 14 a. Bestemmelsen og ikke minst Bjeffehalsbånddommen reiser prinsipielle og tankevekkende spørsmål om forholdet mellom det straffbare forbudet mot vold i dyrevelferdsbestemmelsen og strafferetten for øvrig, i tillegg til å gi en god illustrasjon av betydningen lovformålene i dyrevelferdsloven kan ha for enkeltavgjørelser.

Endelig nevner jeg at dyrevelferd som rettsfelt har også vært i utvikling internasjonalt. Blant annet har EU et økende fokus på dyrevelferd, og har etablert nye rettsakter “[p]å stadig flere felter av dyrevernområdet”.²⁰ Oppgavens rammer har imidlertid ikke rom for særlig fokus på utvikling i EU eller annen internasjonal utvikling.

1.3 Oppgavens struktur

I det videre vil jeg i kapittel 2 presentere lovformålene i dyrevelferdsloven. Etter en generell gjennomgang av lovformål i rettskildebildet vil jeg se nærmere på lovformålene i dyrevelferdsloven på tre nivåer. De overordnede lovformålene, lovformålene slik de går fram av formålsparagrafene, og lovformål i enkeltbestemmelser, illustrert av dyrevelferdsloven § 14 a. Jeg vil se på hvordan lovformålene i dyrevelferdsloven viser at lovformål kan bidra til å angi innholdet av og avgrense rekkevidden av ordlyden i lovens bestemmelser. I tillegg vil jeg peke på hvordan lovformålene er uttrykk for lovgiverviljen og fungerer som verdimarkør.

I kapittel 3 vil jeg foreta en nærmere analyse av forbudet i dyrevelferdsloven § 14 a mot “vold mot dyr”. Jeg vil særlig se på problemer knyttet til å trekke grensene for ordlydens virkeområde, hvordan det må trekkes en grense mot handlinger som er nødvendige ut fra et legitimt formål, og bestemmelsens forhold til øvrig straffelovgivning.

I kapittel 4 vil jeg analysere rettspraksis knyttet til dyrevelferdsloven § 14 a, med fokus på HR-2017-1250-A som omhandlet den nedre grensen for “vold”.

---

²⁰ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 146.

2. Lovformålene i dyrevelferdsloven

2.1 Lovformål i rettskildebildet

I teoretiske fremstillinger av rettskilde- og metodelære presenteres gjerne en liste over rettskilder, eller rettskildefaktorer, som kan gi bidrag til løsning av rettsspørsmål. Hvilke faktorer som er en del av listene varierer til en viss grad fra ulike teoretikers framstilling. Det er likevel bred enighet om at kun kilder som har autoritet eller legitimitet basert på grunnleggende rettsstatsverdier har status som rettskilder.²¹ Verdier som for eksempel folkesuverenitet, demokrati, forutberegnelighet, rettssikkerhet og rettferdighet ligger til grunn for at de ulike rettskildene kan anvendes for å finne svaret på et rettsspørsmål.²² Lovformål regnes ikke som en rettskilde i seg selv, men som en argumenttype som kan utledes av de ulike rettskildene.

Lovformålenes legitimitetsgrunnlag knyttes opp til rettskilden lovformålet utledes fra.²³ Lovfestede lovformål har den demokratiske legitimiteten som følger med at lovteksten er vedtatt i Stortinget. Lovformål utledet av forarbeidene utleder legitimitet blant annet fra demokratihensyn på grunn av nærheten til den lovgivende makt. Forarbeidene er ikke skrevet eller vedtatt av Stortinget i plenum, men antagelsen om en viss demokratisk legitimitet ligger til grunn for forarbeidenes relevans.²⁴ Vekten av lovforarbeidene må avgjøres ut ifra hvilket trinn man befinner seg på av lovprosessen og i hvilken grad uttalelsene gir uttrykk for lovgivers vilje.²⁵ Forarbeidene som helhet anses som en relevant rettskilde også fordi de er en del av lovgivningsprosessen og ofte er gode gjennomarbeidede dokumenter om temaene de omhandler.²⁶

---

²¹ Erik Monsen, *Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk*, Oslo 2012 s. 50, Mæhle og Aarli s. 232.

²² Monsen s. 31.

²³ Monsen s. 36-37.

²⁴ Mæhle og Aarli s. 244, Monsen s.34.

²⁵ Mæhle og Aarli s. 246.

²⁶ Mæhle og Aarli s. 244, Monsen s.34.

Formålsbetraktninger som utledes av rettspraksis, primært Høyesterettspraksis kan komme til uttrykk på ulike måter. De første tilfellene er der Høyesterett presiserer eller konkretiserer det lovgiver allerede har gitt uttrykk for i forarbeider eller lovtekst. De andre tilfellene er når Høyesterett tilføyer egne vurderinger av hvilke argumenter lovformål bringer på banen i den aktuelle saken. Uttalelser fra Høyesterett vil ha relevans i begge tilfeller. Rettsanvendere vil kunne trekke konklusjoner fra uttalelser fra Høyesterett om lovformål med den vekt og autoritet som følger med høyesterettspraksis som rettskilde.²⁷

Samtidig kan lovformål som argumenttype i seg selv ivareta hensynet til sentrale rettsstatsverdier. Demokratiske hensyn blir ivaretatt der lovformålet er knyttet tett opp til lovgiverviljen, og formålsbetraktninger kan bidra til at hensyn til likebehandling og rettferdighet i enkeltsaker blir ivaretatt.

Når det gjelder dyrevelferdsloven, som ble vedtatt som følge av endrede holdninger og verdisyn i samfunnet, er formålsbetraktninger fremtredende i rettskildebildet. Foranledningen til loven er så sentral i arbeidet med utformingen av loven at det presiseres og skinner tydelig igjennom i rettskildematerialet hva som var hensikten med loven og i noen tilfeller også med de enkelte lovbestemmelsene. I 2.2-2.5 skal jeg redegjøre for dette.

Lovformål kan sies å ha flere funksjoner. Mest praktisk er lovformålets oppgave å angi innholdet av og avgrense rekkevidden til lovens ordlyd. Med dette menes for det første at lovformålet kan gi en anvisning på hvilken løsning som er best i tvilstilfeller, eller hvordan et rettsspørsmål best skal løses. For det andre bidrar lovformålet til å sette en grense for anvendelsesområdet til en bestemmelse, ved for eksempel å avgrense mot typetilfeller som ikke faller inn under en lov, eller avgrense mot tolkningsalternativer som ikke er egnet til å fremme lovens formål. På et mer overordnet nivå er lovformålet et uttrykk for lovgiverviljen, og videre kan det være en verdimarkering fra lovgivers side. I

---

²⁷ Monsen s. 37.

2.2-2.5 skal jeg redegjøre for hvordan lovformålene i dyrevelferdsloven bidrar til å realisere disse funksjonene.

2.2 Om utviklingen av lovformålene i dyrevelferdsloven

2.2.1 Behovet for presisering av dyrs status og rettigheter

Lovprosessen med dyrevelferdsloven ble startet av Landbruksdepartementet på bakgrunn av en økt interesse for dyrs velferd. Dette kom blant annet fram i antall henvendelser til forvaltningen og politisk ansvarlige myndigheter, som ifølge Dyrevelferdsmeldingen “har ført til at dyrevelferd i langt større grad enn tidligere er blitt satt på den politiske dagsorden.”²⁸ Derfor ønsket departementet “å foreta en bred gjennomgang og vurdering av alt dyreholdet i vårt land ut fra et etisk og velferdsmessig synspunkt”.²⁹

Resultatet av gjennomgangen ble lagt fram for Stortinget i St. meld. nr. 12 (2002-2003) Om dyrehold og dyrevelferd (Dyrevelferdsmeldingen), med tilslutning fra Stortinget i Innst. S. nr. 226 (2002-2003). På bakgrunn av Dyrevelferdsmeldingen ble det nedsatt en prosjektgruppe med sikte på en total revisjon av dyrevernsloven.³⁰ Etter høringsrunder ble forslag til den nye dyrevelferdsloven lagt fram for Stortinget i Ot. prp. nr. 15 (2008-2009) Om lov om dyrevelferd. Etter behandling i næringskomiteen i Stortinget, jf. Innst. O. nr. 56 (2008-2009) ble loven vedtatt 19. juni 2009.

EØS-avtalen pålegger Norge visse dyrevelferdsmessige forpliktelser, og dyrevelferdsloven er utformet under hensyn til disse.³¹ Det er først og fremst minimumsbestemmelser som følger av EØS-regelverket, og de knytter seg til vern av dyr som produksjonsmidler, på feltene landbruk, transport, det indre marked og

---

²⁸ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 9.

²⁹ Samme sted s. 10

³⁰ Innst. O. nr. 56 (2008-2009) s. 6.

³¹ Jens Petter Berg, *Kommentar til dyrevelferdsloven*, Rettsdata.

forskning.³² Dyrevelferdsloven går lenger når det gjelder både vern og virkeområde enn det som kreves av EØS-regelverket.

Dyrevelferdsloven erstattet lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern (dyrevernloven) og har som formål å “fremme god dyrevelferd og respekt for dyr” jf. § 1. I odelstingsproposisjonen til lovforslaget skriver departementet at bakgrunnen for lovforslaget er “en betydelig utvikling i kunnskapen om dyrs evner og behov, kombinert med høye etiske mål for hvordan vi ønsker at dyr skal behandles i samfunnet.”³³ I dyrevelferdsmeldingen står det at i løpet av de mer enn 30 årene siden dyrevernloven ble vedtatt “har samfunnet endret seg mye på de fleste områder, også i synet på og holdninger til dyr.”³⁴ Holdningsendringen gjaldt både for dyr i landbruket og i kjæledyrhold. Det påpekes også at vi har “økt kunnskap om dyrenes naturlige atferd og behov, og om hvordan stress og ytre påvirkninger endrer deres oppførsel og væremåte”.³⁵ At en endring i holdninger og kunnskap i samfunnet er en sentral del av bakgrunnen for dyrevelferdsloven gjentas i alle stadier av forarbeidene til loven.

Resultatet ble blant annet et overordnet mål med dyrevelferdsloven om å presisere dyrs status og rettigheter i lys av denne samfunnsutviklingen.³⁶ I innledningen til Odelstingsproposisjonen uttaler departementet at et av ønskene med den nye loven er å “presisere dyrs status og rettigheter”,³⁷ og at “[e]n vesentlig premiss for loven er anerkjennelsen av at dyr har egenverdi, i tillegg til å ha nytteverdi for mennesket.”³⁸ Ønsket om å ta utgangspunkt i dyrenes behov og interesser resulterte også i at begrepet dyrevelferd står sentralt i dyrevelferdsloven, blant annet i formålsparagrafen. Begrepet er komplekst, som jeg kommer tilbake til i 2.3. I denne omgang er det verdt å trekke fram at fokuset på dyrevelferd som det sentrale begrepet fremfor tilgrensende begreper begrunnes slik i Dyrevelferdsmeldingen: “Mens dyrevern og dyreomsorg

---

³² St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 146.

³³ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 7.

³⁴ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 9.

³⁵ Samme sted.

³⁶ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 7.

³⁷ Samme sted.

³⁸ Samme sted.

fokuserer på mennesket i samspill med dyr, tar dyrevelferd utgangspunkt i det enkelte dyret og dets situasjon.”³⁹ Begrepsbruken reflekterer hvordan perspektivet skiftet over til dyrenes behov, allerede fra det innledende arbeidet med meldingen, og var en del av begrunnelsen for at navnet på loven ble nettopp dyrevelferdsloven. Senere i lovprosessen uttalte Departementet at “[b]egrepet velferd legger vekt på det positive målet om at dyr skal ha det godt og trives, men omfatter også begrepet dyrevern”.⁴⁰ Dyrevern falt altså inn under begrepet dyrevelferd. Begrunnelsen for begrepsvalget er et uttrykk for lovgiverviljen, ved at lovgiver definerer målet om at dyr skal ha det godt og trives som en overordnet prioritet for lovgivningen. Dette overordnede formålet med loven fungerer som en verdemarkør ved å kommunisere en sentral rettslig verdi i dagens rettssamfunn.

Et viktig aspekt ved dyrevelferd som rettslig verdi, er at det skal regnes som et kollektivt samfunnsgode, noe som fremgår av forarbeidene. I redegjørelsen for bakgrunnen for lovforslaget i proposisjonen trekker departementet fram at holdninger i samfunnet tilsier at “høy standard på dyrevelferden skal regnes som et kollektivt samfunnsgode som ikke er egnet for å reguleres av markedskreftene alene.”⁴¹ Her markerer departementet et viktig verdisyn som reflekterer perspektivskiftet og presiseringen av dyrs rettigheter som de overordnede målene for dyrevelferdsloven. God dyrevelferd skal ses på som et gode, ikke bare for dyrene selv, men for samfunnet forøvrig. I kapittel 4 vil jeg vise at dette perspektivet følges opp i rettspraksis.

Den prinsipielle rettsutviklingen dyrevelferdsloven representerer kommer også til uttrykk i høyesterettspraksis. I Bjeffehalsbånddommen uttaler førstvoterende at dyrevelferdsloven “bygger på et annet syn på dyrs status og rettigheter enn den tidligere lovgivning var basert på.”⁴² Høyesterett får her fram det overordnede lovformålet om å presisere dyrs status og rettigheter. Dette er en viktig anerkjennelse av at formålet med dyrevelferdsloven er å gi en bedre beskyttelse for dyr, basert på et perspektiv som i

---

³⁹ St.meld. Nr. 12 (2002-2003) s. 26.

⁴⁰ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 12.

⁴¹ Samme sted s. 9.

⁴² Dommens avsnitt 27.

større grad plasserer dyrenes behov i sentrum, noe jeg kommer tilbake til i kapittel 4. Også i Lukas-dommen (HR-2016-295-A) løftes den prinsipielle rettsutviklingen fram som argument for å skjerpe straffenivået for brudd på dyrevelferdslovens bestemmelser. Dette kommer jeg nærmere inn på i 4.3. Poenger er her at formålsbetraktninger, og lovgivers uttalte ønske i forarbeidene om å presisere dyrs status og rettigheter, har fått konkret betydning i flere Høyesterettsdommer.

2.2.2 En utviklingsdyktig rammelov

Dyrevelferdslovens prinsipielle rolle som verdimarkør skal gjøre den til en rammelov på dyrevelferdsfeltet. Dette gir rom for *ytterligere* rettsutvikling og endringer i samfunnet; både når det gjelder kunnskapsnivå og holdninger til dyr. Departementet uttalte for eksempel i odelstingsproposisjonen et ønske om at dyrevelferdsloven skal være en “moderne lov som beskytter dyrene ut i fra faglig viten og med utgangspunkt i hva som er i dyrenes interesse.”⁴³ I tillegg skal loven “kunne tolkes i lys av samfunnets til enhver tid gjeldende etiske normer for dyrehold” og dermed være aktuell over lengre tid.⁴⁴ Ønsket var altså å lage en utviklingsdyktig lov som er åpen for dynamisk tolkning ettersom kunnskap om og holdninger til dyrevelferd utvikler seg.

En måte å oppnå målet om en utviklingsdyktig og dynamisk lov er å bruke formuleringer i lovgivningen som er relativt vage, slik som forbudet mot “vold” i dyrevelferdsloven § 14 a. Det er en klar fordel at slike formuleringer gir rom for rettsutvikling i takt med samfunnet uten å gå veien om stortingsvedtak. Samtidig kan vage og dynamiske formuleringer i straffehjemler imidlertid, som vi skal se, by på visse utfordringer i møte med det strafferettslige legalitetsprinsipp.

I følge odelstingsproposisjonen og senere Innst. O. nr. 56 (2008-2009) er det også et overordnet mål med dyrevelferdsloven at den skal være en rammelov som angir generelle overordnede prinsipper for dyrevelferd, mens mer utfyllende og detaljerte

---

⁴³ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 7.

⁴⁴ Samme sted, og Innst. O. nr. 56 (2008-2009) s. 5.

regler gis i forskrifter. På den måten fungerer loven som hjemmelsgrunnlag for forskriftsverket på dyrevelferdsområdet.⁴⁵

Disse overordnede formålene med loven kommer videre til uttrykk blant annet gjennom formuleringene man har valgt for formålsbestemmelsene og hvordan de øvrige enkeltbestemmelsene i loven er utformet.

2.3 Formålsparagrafen om god dyrevelferd og respekt for dyr

Lovformål kan som nevnt være lovfestet i en egen paragraf, gjerne lovens første. Dyrevelferdslovens § 1 lyder “Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr.” Formålsparagrafen er kort og konsis og angir noen kjerneverdier for loven og hvordan den skal anvendes. Formuleringene “dyrevelferd” og “respekt for dyr” har paralleller i forskriftsverket på dyrevelferdsfeltet. Dette er et uttrykk for at dyrevelferdsloven fungerer som rammelov. I annen lovgivning som regulerer dyrehold og vern av dyr finner man tilsvarende korte og konsise formålsparagrafer, men ikke nødvendigvis med de samme kjerneverdiene i fokus.

Når loven har en egen formålsparagraf, må rettsanvendere tolke ordlyden i formålsbestemmelsen. I dyrevelferdslovens formålsbestemmelse blir for eksempel begrepene “god dyrevelferd” og “respekt for dyr” gjenstand for tolkning. Hva som ligger i disse begrepene vil blant annet kunne variere ut fra hvilke grunnholdninger og utgangspunkt man har. Noen vil mene at det aldri kan anses som god dyrevelferd å avlive friske dyr for å spise dem, mens andre mener at slik avlivning av dyr er i tråd med formålet “god dyrevelferd” så lenge det gjøres på en forsvarlig måte med så lite lidelse for dyret som mulig. Her setter konteksten for loven rammer for tolkningen.

Spenningsforholdet mellom dyr som “nyttegjenstand” for mennesker og dyrevelferd vil spille inn på tolkningen av flere av dyrevelferdslovens bestemmelser.

---

⁴⁵ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 7, og Innst. O. nr. 56 (2008-2009) s. 5.

Hva som anses som god dyrevelferd vil variere etter hvilket type dyr det er snakk om. Dette reflekterer målsetningen at loven skal bygge på fagkunnskap om dyrenes behov,⁴⁶ i tillegg til å vise at økte kunnskaper om dyrs atferd og behov var bakgrunnen for arbeidet med loven.⁴⁷ Som i all annen lovtolkning er altså ordlyden i en lovtekst bare et startpunkt, og tolkningsbidrag må hentes fra andre rettskilder.

Dyrevelferd er et komplekst begrep, som også berøres i forarbeidene. I Dyrevelferdsmeldingen foretas en gjennomgang av begrepet dyrevelferd, og det vises til Brambellkommisjonen som i 1965 oppsummerte den ideelle dyrevelferd i “fem friheter” for husdyr: “Frihet fra sult, tørst og feilernæring. Frihet fra unormal kulde og varme. Frihet fra frykt og stress. Frihet fra skade og sykdom. Frihet til å utøve normal atferd.”⁴⁸ Disse fem frihetene kan bidra til å utfylle og forstå mer konkret hva som ligger i begrepet dyrevelferd.

I høringsrunden knyttet til formålsparagrafen var etterspurte flere høringsinstanser en lovfestet definisjon av begrepet dyrevelferd for å klargjøre hva som ligger i begrepet. Departementet uttalte at hva som ligger i god dyrevelferd skulle bero på vitenskapelig grunnlag, men mente det ville være for vanskelig å lovfeste en presis definisjon av hva god dyrevelferd skulle innebære “også fordi dette vil kunne endre seg over tid.”⁴⁹ Bruken av et såpass vidt begrep som “god dyrevelferd” var altså et bevisst valg, blant annet begrunnet i at loven skal ha en dynamisk karakter og være fleksibel i møte med nye holdningsendringer i samfunnet. Departementet sluttet seg likevel til at en mulig definisjon som nevnt kunne være at dyrevelferd dreier seg om “individets subjektive opplevelse av sin mentale og fysiske tilstand som følge av dets forsøk på å mestre sitt miljø.”⁵⁰ Hvor terskelen ligger for hva som anses som god dyrevelferd vil likevel kunne utvikle seg i takt med ny kunnskap og holdningsendringer i samfunnet.

---

⁴⁶ Innst. O. nr. 56 (2008-2009) s. 5.

⁴⁷ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 9.

⁴⁸ Samme sted s. 26.

⁴⁹ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 19.

⁵⁰ Samme sted.

I spesialmotivene utdyper departementet hva som ligger i ordvalget i utformingen av formålsbestemmelsene. I merknadene til § 1 slår departementet fast at “[d]yrevelferd tar utgangspunkt i den subjektive mentale tilstanden hos dyret”⁵¹ og at vurderinger av hva som er god dyrevelferd må baseres på objektive, faglige kriterier.⁵² Dette skiller seg fra dyrevernloven som hadde fokus på menneskers forpliktelser for å beskytte dyr fra fare og lidelse. Slike uttalelser fremhever at lovens bestemmelser skal anvendes med utgangspunkt i det subjektive perspektivet på dyrs velferd.

Presiseringene i forarbeidene av hva som ligger i vurderingen av god dyrevelferd kan bidra til å angi og avgrense ordlydens rekkevidde i lovens øvrige bestemmelser. Ved å ta utgangspunkt i dyrenes subjektive mentale tilstand, og objektive faglige kriterier får rettsanvenderen hjelp til å trekke grensene for hvilke tilfeller som faller innenfor og utenfor ordlyden.

Når det gjelder formålet om å fremme “respekt for dyr” uttaler departementet at dette “skal ha en holdningsskapende effekt”, og er et selvstendig hensyn “selv om manglende respekt for dyret ikke nødvendigvis medfører redusert velferd”.⁵³ Departementet påpeker at “etiske betraktninger knyttet til hvordan dyr bør/ikke bør behandles” vil bli vektlagt i tolkningen av begrepet, og at dette går ut over “de rene velferdsbetraktninger”.⁵⁴ Etter dette kan respekt for dyr fremstå som en mindre konkret størrelse enn dyrevelferdsbegrepet. I høyesterettspraksis har likevel det at dyr skal behandles med respekt etter § 1 blitt vektlagt som argument for en streng straffutmåling.⁵⁵

Dyrevelferdsloven § 1 er samtidig eksempel på en formålsparagraf som fungerer som verdimarkør ved at lovgiver tilføyer en bestemmelse som ikke i seg selv regulerer konkrete forhold. Formålsparagrafen sier heller noe mer om hensikten med

---

⁵¹ Samme sted s. 93.

⁵² Samme sted.

⁵³ Samme sted.

⁵⁴ Samme sted.

⁵⁵ HR-2016-295-A avsnitt 31.

lovgivningen. Slik kommuniseres hvilke overordnede verdier, prinsipper og målsettinger som har stått sentralt for vedtakelsen av loven.

2.4 Lovbestemmelsen som presiserer at dyr har egenverdi

I tillegg til eksplisitte formålsparagrafer kan en lov inneholde andre bestemmelser som angir generelle verdier og rammer som skal ha betydning for tolkningen av lovens øvrige bestemmelser. Et eksempel på en slik bestemmelse er dyrevelferdsloven § 3 som lyder: “Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.” Bestemmelsen utdyper og konkretiserer til en viss grad hva som ligger i “god dyrevelferd og respekt for dyr”, jf. § 1. Slike bestemmelser gir også uttrykk for formålet med en lov, selv om de ikke har fått tittelen formålsparagraf.

Balanseringen av hensynet til dyrs egenverdi og nytteverdien for mennesker er sentral når bestemmelsene i dyrevelferdsloven anvendes. Særlig der dyr blir brukt i næringsøyemed vil konstateringen av dyrs egenverdi være en viktig motvekt til økonomiske hensyn som kan legge press på nivået av dyrevelferd.

Bestemmelsen hadde ingen klar parallell i dyrevernavloven, men dyrevernavloven § 2 har visse likheter. Denne slo fast at “[d]et skal farast vel med dyr og takast omsyn til instinkt og naturleg trong hjå dyret så det ikkje kjem i fåre for å lida i utrengsmål.” Fokuset i bestemmelsen var å ta hensyn til dyr for å beskytte dem fra fare. Fokuset på beskyttelse er noe ganske annet enn fokuset på dyrenes velferd og egenverdi. Utformingen av formålsparagrafen bidrar til å realisere det overordnede formålet å presisere dyrs status og rettigheter.

Det første som slås fast i den etiske plattformen i Dyrevelferdsmeldingen er at “[d]yr har egenverdi”.⁵⁶ Når det gjelder lovfestingen av prinsippet om at dyr har egenverdi i § 3, besluttet imidlertid departementet å fjerne formuleringen fra lovforslaget etter

---

⁵⁶ St. meld. nr. 12 (2002-2003) s. 11.

høringsrunden. Flere av høringsinstansene hadde innvendinger til bruken av ordet egenverdi og mente det var uklart hvilken status dette ville gi dyr sammenlignet med annet lovverk, og at lovfestingen ikke bidro til å klargjøre dyrs status og rettigheter.⁵⁷ Departementet konkluderte med at begrepet skulle videreføres “som et viktig fundament for loven og dens formål”,⁵⁸ men valgte å fjerne selve begrepet fra lovteksten.

Flertallet i næringskomiteen ønsket på sin side å opprettholde formuleringen for å understreke at dyr har egenverdi.⁵⁹ Flere av komiteens medlemmer var enige om at begrepet ikke vil få selvstendig rettslig betydning, men først og fremst ha en symbolverdi. Det var dermed en lovteknisk uenighet om begrepet skulle inkluderes selv om det ikke medførte endringer eller dyrevelferdsmessige konsekvenser.⁶⁰ Diskusjonen kan anses som et utslag av ulike holdninger til hvilken funksjon loven skal ha. Å tilføye en formulering som ikke endrer rettstilstanden vil først og fremst fungere som en verdimarkering.⁶¹ Det at flertallet landet på å inkludere formuleringen i den endelige loven er en viktig markering fra lovgivers side om hvilke verdier loven bygger på, og at disse skal ligge til grunn for vurderinger i anvendelsen av loven.

At Stortinget vedtok bestemmelsen med formuleringen om at dyr har egenverdi viser at dette lovformålet er sterkt knyttet til lovgiverviljen. En formålsbestemmelse som § 3 er en anledning for lovgiver til å kommunisere bakgrunnen for loven ettertrykkelig i lovteksten, og dermed hva de har ønsket å oppnå. Valget om å inkludere anerkjennelsen av dyrs egenverdi i bestemmelsen er et signal om at lovgiver har ansett dette som en verdi som bør være sentral i anvendelsen av loven.

Dyrevelferdsloven § 3 andre setning slår fast at dyr skal “behandles godt” og beskyttes mot fare for “unødige påkjenninger og belastninger”. Departementet går nærmere inn på hva som menes med god behandling i de særskilte merknadene i

---

⁵⁷ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 22.

⁵⁸ Samme sted s. 23.

⁵⁹ Innst. O. nr. 56 (2008-2009) s. 29.

⁶⁰ Samme sted.

⁶¹ Inge Lorange Backer, *Lov og lovgivning*, Oslo 2013 s. 20.

odelstingsproposisjonen, og slår fast at det avhenger av en konkret vurdering av hvert enkelt tilfelle. Departementet fokuserer på at det må tas hensyn til individuelle forskjeller, blant annet i dyrenes mentale behov, egenart og evne til å ha positive og negative opplevelser.⁶² Ved å legge opp til en slik konkret vurdering tar man høyde for at loven skal gjelde for en rekke vidt forskjellige dyrearter, fra pattedyr til fugler, fisker og honningbier, jf. dyrevelferdsloven § 2. En slik vurdering vil også fange opp ønsket om at loven skal anvendes i lys av gjeldende etiske standarder og kunnskap om dyrs behov.

Vurderingen av hva som anses som unødige påkjenninger og belastninger skal være vitenskapelig basert så langt det er mulig. Belastningenes karakter og omfang, formålet med disse, om de er påført av mennesker og om handlingen er allment akseptert må vektlegges.⁶³ Enkelte høringsinstanser ønsket å fjerne begrepet “unødig” fra utkastet, men departementets oppfatning var at loven ikke kunne beskytte dyr mot enhver påkjenning og belastning.⁶⁴ Det viktige var å beskytte mot fare for påkjenninger og belastninger som “er nødvendige eller uakseptable, og som kan unngås”.⁶⁵ Denne avveiningen har sin parallell i forarbeidsuttalelsene knyttet til forbudet mot vold i § 14 a som slår fast kjernen i voldshandlinger er knyttet til om handlingen er nødvendig “av hensyn til dyret selv eller annet legitimt formål”.⁶⁶ Den klare likheten i begrepsbruk kan tale for at vurderingsmomentene som trekkes fram i forarbeidene knyttet til § 3 andre setning kan være bidrag også i vurderingen av hva som skal anses som “vold” etter § 14 a.⁶⁷

I forarbeidene til dyrevelferdsloven står det dessuten på generell basis at § 3, i tillegg til å kunne bidra der øvrige bestemmelser ikke dekker et konkret forhold, vil “være førende

---

⁶² Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 94.

⁶³ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 94.

⁶⁴ Samme sted s. 23.

⁶⁵ Samme sted.

⁶⁶ Samme sted s. 103.

⁶⁷ Se 3.2.2.

for tolkning og anvendelse av lovens øvrige bestemmelser”.⁶⁸ Funksjonen til bestemmelsen er altså i stor grad sammenfallende med formålsbestemmelser for øvrig.

2.5 Lovformål knyttet til dyrevelferdsloven § 14 a

Det at noen formål har kommet til uttrykk i egne bestemmelser i loven er ofte en markering fra lovgiver av særlig sentrale verdier lovreguleringen. Samtidig kan spesifikke bestemmelser i loven også ivareta enkelte spesifikke hensyn knyttet til enkeltbestemmelser. Det finnes flere eksempler på slike bestemmelser som ivaretar spesifikke formål i dyrevelferdsloven, men fokus her er som nevnt i 1.2 på § 14 a.

Dyrevelferdsloven § 14 verner om strafferettslige interesser og verdier som tilsier at visse handlinger som anses som klanderverdige i samfunnet skal møtes med straff.⁶⁹ Dette kravet om klanderverdighet henger sammen med det generelle skyldprinsippet i strafferetten, som utelukker ansvar der det ikke er grunnlag for klander.⁷⁰ Gröning, Husabø og Jacobsen mener at det sentrale kjennetegnet ved straff er “*den offentlige, formaliserte klander*”.⁷¹

I omtalen av § 14 i odelstingsproposisjonen påpekte departementet at flere av de straffsanksjonerte forbudene som ble foreslått i § 14 a-d må antas å rammes av den generelle bestemmelsen om behandling av dyr i § 3. Departementet ønsket imidlertid å utelukke tvil om handlingenes straffverdighet ved å vedta en klar forbudshjemmel, og påpekte at “[v]old og andre overgrep mot dyr, [...] anses som sterkt klanderverdige.”⁷² Ved å vedta uttrykkelige forbudshjemler mot disse handlingene ivaretas hensynet til forutberegnelighet og kravene som følger av legalitetsprinsippet, i tillegg til at lovgiver markerer en tydeligere grense for uakseptable handlinger overfor dyr.

---

⁶⁸ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 94.

⁶⁹ Gröning, Husabø og Jacobsen, s. 9.

⁷⁰ Samme sted, s. 51.

⁷¹ Samme sted.

⁷² Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 50.

Ved vedtakelsen av § 14 fylte man et strafferettslig “hull” i lovgivningen som ga en beskyttelse av dyr ut over det som tidligere fulgte av bestemmelsene i straffeloven om skadeverk, eller pornografibestemmelsene og den tidligere dyrevernloven.⁷³ Dermed ivaretar dyrevelferdsloven § 14 typiske strafferettslige hensyn som blant annet allmennpreventive hensyn og straffverdighetshensyn. Det at spesifikke bestemmelser ivaretar særlige hensyn er med å knytte dyrevelferdsloven til et bredere rettsfelt, i dette tilfellet knytter § 14 dyrevelferdsloven sammen med strafferettsfeltet.

Forarbeidene viser samtidig at straffverdigheten er tett knyttet til de særlige formålene dyrevelferdsloven skal ivareta. Dette fremgår blant annet av merknadene til § 14 a om at kjernen i voldshandlinger er at man “påfører dyr påkjenninger og belastninger eller utsetter det for sterke aversiver, som ikke er nødvendige av hensyn til dyret selv eller annet legitimt formål”.⁷⁴ Uttalelsen tyder på at bestemmelsen har til hensikt å gi en sterk beskyttelse av dyrenes fysiske og mentale integritet.

I rettspraksis knyttet til utmåling av straff for brudd på dyrevelferdsloven § 14 a har Høyesterett trukket inn at det ved fastsettelsen av straff først og fremst er handlingens grovhet som er styrende. Høyesterett har blant annet uttalt at “det må stå sentralt hvor mange dyr som rammes, hvor stor lidelse de er påført, og graden av skyld”.⁷⁵ De strafferettslige formålene som dyrevelferdsloven § 14 a særskilt er ment å ivareta spiller her inn på utmålingen av straff.

Dyrevelferdsloven § 14 a har dessuten en bred og universell utforming, i tråd med ønsket om en dynamisk og utviklingsdyktig lov som fremkom av forarbeidene. I grensetilfeller kan en slik dynamisk tankegang og valget av vag ordlyd i utforming av straffebud fort havne i et spenningsforhold til legalitetsprinsippet.⁷⁶

---

⁷³ Samme sted s. 48.

⁷⁴ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 103.

⁷⁵ HR-2016-295-A avsnitt 30.

⁷⁶ Grønning, Husabø og Jacobsen s. 69.

I tillegg til en generell utforming av forbudet mot vold kom det flere strafferettslige endringer i dyrevelferdsloven. Skyldkravet har i § 37 blitt hevet til grov uaktsomhet eller forsett, der det i dyrevernavloven § 31 var uaktsomhet. Begrunnelsen er nye retninger innen strafferetten, og en tanke om at det er handlingens straffverdighet og ikke konsekvens som skal være utgangspunktet for å idømme straff.⁷⁷ Å medvirke til å utøve vold mot dyr er også straffbart, jf. straffeloven § 15.

Dyrevelferdsloven medførte ikke en utvidelse av strafferammen. Strafferammen ble utvidet i 2001 i en egen lovendring,⁷⁸ og ble videreført. Imidlertid kommenterte departementet at domstolene innenfor de gjeldende strafferammene kunne idømte strengere straffer for eksempel for grov dyremishandling.⁷⁹

Det ble også innført nye sanksjonsformer for brudd på bestemmelsene i dyrevelferdsloven. I § 33 gir Mattilsynet og domstolene adgang til å "ilegge nødvendige forbud mot aktiviteter omfattet av denne loven", gjennom forvaltningsvedtak. Bestemmelsen ble foreslått "primært av hensyn til å fremme lovens formål om god velferd for dyr og for å forebygge og hindre dyrelidelser."⁸⁰ Nytt av loven er også at tilsynsmyndigheten etter § 34 kan ilegge overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomt brudd på lovens bestemmelser. Også dette er en forvaltningssanksjon, som gir en mulighet til å mer effektivt sanksjonere brudd på lovens bestemmelser.⁸¹

Endelig nevner jeg kort at dyrevelferdsloven § 14 ikke er det eneste strafferettslige vernet mot skadelige handlinger mot dyr. Når det gjelder andres dyr har handlinger som skader disse lenge blitt rammet av forbudet mot skadeverk i Lov av 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) §§ 351-353. Viltlevende dyr har også særlig beskyttelse i Lov av 19. juni 2009 nr. 100 om Naturmangfold (naturmangfoldloven) og tilhørende lovverk. I

---

⁷⁷ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 88.

⁷⁸ Lov av 19. januar 2001 nr. 6 om endringer i lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevernav.

⁷⁹ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 88.

⁸⁰ Samme sted s. 82.

⁸¹ Samme sted s. 84.

tillegg følger en rekke straffesanksjonerte forbud av forskriftsverket til dyrevelferdsloven.⁸² En nærmere kikk på det øvrige vernet imidlertid av dyr viser at dyrevelferdsloven § 14 er unik i sitt universelle vern av alle dyr uavhengig av situasjonen og omstendigheter.

I den videre analysen av dyrevelferdsloven § 14 a skal jeg se nærmere på tolkningsproblemer knyttet til å trekke grensene for ordlydens virkeområde, grensedragningen mot handlinger som anses som nødvendige ut fra et legitimt formål, og bestemmelsens forhold til øvrig straffelovgivning. Jeg vil vise at vurderinger knyttet til lovformålene vil spille inn ved hver av disse tre problemstillingene.

---

⁸² Jf. dyrevelferdsloven § 37 første ledd som gir hjemmel for å straffe overtredelser av bestemmelser gitt "i medhold av denne loven".

3. Dyrevelferdsloven § 14 a

3.1 Bakgrunn

3.1.1 Et nytt straffebud

Bestemmelsen i § 14 a i dyrevelferdsloven er som nevnt vagt utformet, og skiller seg slik sett fra de nokså kasuistiske straffesanksjonerte forbud mot ulike handlinger i dyrevernavloven.⁸³ Hjemmel for straffesanksjoner fantes i dyrevernavlovens § 31, og det ble listet opp en rekke handlinger som var forbudt i dyrevernavlovens ulike bestemmelser. Det var blant annet forbudt å sparke dyr og “slå dyr med staur, med reip eller reim, som er knute eller noko liknande på” jf. dyrevernavloven § 8, og “å driva dyr for hardt”, jf § 11. Lovgiver har valgt en bestemmelse som er mer generelt og vagt utformet, og mer vidtrekkende.⁸⁴ Utformingen gir en videre beskyttelse av dyr enn dyrevernavlovens bestemmelse, i og med at bestemmelsen i større grad enn de spesifikke forbudene i dyrevernavloven kan anvendes på situasjoner lovgiver ikke nødvendigvis har tenkt på ved vedtakelsen av loven. I tillegg gir utformingen rettsanvenderen et større rom for å vurdere den konkrete straffverdigheten av de enkelte tilfellene. Det var også hensikten med lovforslaget at man skulle ha en overordnet lov, hvor ikke alle forbudte handlinger var eksplisitt nedfelt i loven.⁸⁵ Utformingen av forbudet mot vold fremmer på denne måten det overordnede formålet med dyrevelferdsloven om å både beskytte mot dyremishandling og å fremme god dyrevelferd. Den samsvarer også godt med det uttalte målet i Odelstingsproposisjonen om at loven skal “kunne tolkes i lys av samfunnets til enhver tid gjeldende etiske normer for dyrehold og på den måten være aktuell også i et lengre tidsperspektiv.”⁸⁶

Straffebestemmelser som er utformet generelt, slik som forbudet mot “vold”, har som nevnt fordeler og ulemper. En fordel er nettopp potensialet for en dynamisk bruk av

---

⁸³ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 103.

⁸⁴ Samme sted.

⁸⁵ Samme sted s. 50.

⁸⁶ Samme sted s. 7.

bestemmelsen som følger samfunnsutviklingen. Bestemmelsen er dessuten kort og oversiktlig, i motsetning til de kasuistiske bestemmelser som i dyrevernloven, som kan bli omfattende og uoversiktlige. En ulempe er blant annet at det kan være vanskelig å trekke en klar grense for hva som faller innenfor og utenfor ordlyden.⁸⁷ Ulempene kan vise seg når man har med grensetilfeller å gjøre, og i møte med kravene som følger av legalitetsprinsippet.

3.1.2 Legalitetsprinsippet krav om at ordlyden er utgangspunktet

Grunnloven § 96 første ledd slår fast at “[i]ngen kan dømmes uten etter lov”. Videre følger det av EMK art. 7 første ledd første setning at “[n]o one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time when it was committed.”

Essensen i begge bestemmelsene, som lovfester legalitetsprinsippet, er et krav om at straffbare handlinger må være hjemlet i lov. Prinsippet er bærer av sterke rettsstatsverdier, som vern mot vilkårlig behandling, maktfordelingshensyn, objektivitetshensyn, likebehandling og forutberegnelighet.⁸⁸

Grunnlovens legalitetsprinsipp fastsetter et formelt lovkrav som er strengere enn det som følger av EMK.⁸⁹ I norsk rett er det etablert at kun lovbestemmelser eller provisoriske anordninger oppfyller kravet til “lov” etter Grl. § 96. I tillegg til det formelle kravet om hvordan et straffebud må vedtas inneholder legalitetsprinsippet et krav om klarhet eller presisjon i lovteksten, og et forbud mot analogisk anvendelse av straffebestemmelser. Selv om kravet til hva som anses som formell lov er strengere i Grunnloven § 96 enn i EMK art. 7, tolkes de øvrige kravene til klarhet og forbudet mot analogisk anvendelse i all hovedsak likt i de to bestemmelsene.⁹⁰ Det må imidlertid nevnes at forskjellen i hva som ligger i “lov” kan gjøre at det er en forskjell i hvilke kilder

---

⁸⁷ Jørn R.T. Jacobsen, *Fragment til forståing av den rettsstatlege strafferetten*, Bergen 2008 s. 322.

⁸⁸ Gröning, Husabø og Jacobsen s. 64.

⁸⁹ Samme sted, s. 65.

⁹⁰ Samme sted, s. 68.

som vil inngå i vurderingen av klarhetskravet etter de to bestemmelsene.⁹¹ Selv om legalitetsprinsippet kan ha betydning for andre elementer i det strafferettslige forbudet mot “vold” mot dyr, vil jeg her fokusere på kravene som følger av legalitetsprinsippet når det gjelder gjerningsbeskrivelsen i straffebudet.

Det strenge materielle lovkravet, eller klarhetskravet, som følger av legalitetsprinsippet innebærer at utgangspunktet for tolkningen av et straffebud som dyrevelferdsloven § 14 a, er at handlingen må falle inn under en alminnelig språklig forståelse av ordlyden.⁹² Dette legger visse begrensninger på hvilken betydning lovformål kan ha ved tolkningen av straffebud. Generelt sett vil lovformål være av begrenset betydning, men når det gjelder å klargjøre *hva* som ligger i den alminnelige språklige forståelsen kan lovformål trekkes inn som sentralt argument.⁹³ I tillegg vil lovformål spille inn ved klargjøringen av det rettsgodet som lovbestemmelsen beskytter.⁹⁴ Når det gjelder dyrevelferdsloven § 14 a, er det vernede rettsgodet dyrs egenverdi og status - også som kollektivt samfunnsgode. I spesiallovgivning som i dyrevelferdsloven kan betydning av formålsbetraktninger gjøre seg *særlig* gjeldende, i og med at straffebudene vanligvis er gitt for å understøtte en bestemt regulering og spesifikke verdier.⁹⁵ Dyrevelferdsloven skal for eksempel “gi føringer for utforming og anvendelse av bestemmelser som vedrører dyrevelferd i andre lover og forskrifter”.⁹⁶ Dette innebærer at dyrevelferdsloven § 14 a skal understøtte den øvrige dyrevelferdsreguleringen og de særlige formålene denne reguleringen er ment å ivareta, og kan tolkes i lys av dette. Ved tolkning av straffebud i spesiallovgivning som dyrevelferdsloven § 14 a vil man derfor ta utgangspunkt i legalitetsprinsippets krav om at den forbudte handlingen må falle inn under en alminnelig språklig forståelse av gjerningsbeskrivelsen. Samtidig har lovformålene en viss, men begrenset betydning ved tolkning og anvendelsen av straffebestemmelsen.

---

⁹¹ Thomas Frøberg, “Nyere praksis om det strafferettslige legalitetsprinsippet”, *Jussens venner*, 2015 s. 46-71 (s.66).

⁹² Gröning, Husbø og Jacobsen, s 124.

⁹³ Samme sted s. 125.

⁹⁴ Samme sted s. 130.

⁹⁵ Samme sted s. 129.

⁹⁶ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 14.

Problemer knyttet til klarhetskravet oppstår som jeg har vært inne på tidligere særlig når lovgiver bruker vage eller flertydige begreper i lovteksten, hvor det vil være vanskelig å trekke en grense for hva som faller innenfor og utenfor betydningen av ordlyden.⁹⁷

Samtidig må det aksepteres et visst rom for bruk av generell terminologi også i strafferetten, for å unngå at lovgivningen blir for omfattende og uoversiktlig, og for at lovgivningen skal kunne "holde tritt" med utvikling i samfunnet.⁹⁸

I relasjon til Grl. § 96 har ikke Høyesterett satt til side en lovbestemmelse under henvisning til klarhetskravet. Et vurderingskriterium for når klarhetskravet anses som oppfylt kan formuleres som at den straffbare gjerning skal være "så bestemt angitt i loven som mulig".⁹⁹ I vurderingen av hvilken grad av presisjon som er "mulig" vil andre hensyn, som effektivitet og fleksibilitet, kunne spille inn. Når det gjelder klarhetskravet som følger av EMK art. 7 har Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) på samme måte vært restriktive med å konstatere at upresis lovt tekst innebærer en krenkelse av art. 7.¹⁰⁰ Fokuset i EMD-praksis har vært på individets mulighet til å forutse sin rettsstilling.¹⁰¹ Samtidig har EMD pekt på behovet for å unngå en for rigid straffelovgivning, som ikke i stor nok grad kan holde tritt med utviklingen i samfunnet. En viss grad av vaghet i ordlyden må derfor aksepteres.¹⁰² Graden av vaghet som ligger i ordlyden i dyrevelferdsloven § 14 a er innenfor det som må aksepteres av fleksibilitet og utviklingsmulighet i en straffebestemmelse.

I tillegg til lovkravet, formelt og materielt, som stilles til lovgiver, inneholder legalitetsprinsippet et forbud mot analogisk anvendelse som primært retter seg mot domstolene som rettsanvender. Forbudet mot analogi innebærer at domstolene ikke kan anvende et straffebud på en situasjon som faller utenfor ordlyden under henvisning

---

⁹⁷ Jacobsen s. 322.

⁹⁸ Gröning, Husabø og Jacobsen, s. 69.

⁹⁹ Jacobsen s. 334.

¹⁰⁰ Jacobsen s. 339.

¹⁰¹ Jacobsen s. 342.

¹⁰² Jacobsen s. 343, som siterer EMDs dom 15. november 1996 *Cantoni vs. Frankrike*.

til at tilfellet har så mye til felles med det ordlyden har ment å ramme at det er mest naturlig å behandle tilfellene likt.¹⁰³ I et slikt tilfelle ville det vært reelle hensyn, ikke lovens ordlyd som var det primære rettsgrunnlaget.¹⁰⁴ Analogiforbudet setter altså grenser for betydningen lovformål kan ha. Forbudet vil for eksempel forhindre at dyrevelferdsloven § 14 a anvendes på tilfeller som faller utenfor ordlyden, selv om de allmennpreventive hensyn og straffverdighetshensyn som denne bestemmelsen særlig ivaretar skulle gjøre seg gjeldende.

Klarhetskravet og analogiforbudet henger tett sammen og utfyller hverandre. Det ville ikke gitt mening å sette krav til at lovgivningen må være presist utformet, om man ikke i tillegg la begrensinger på domstolenes mulighet til å tolke bestemmelsene ut over rammene som følger av ordlyden. I forlengelsen av dette kan man se at domstolenes tendens til å akseptere også vage uttrykk i straffelovgivningen vil medføre et ansvar for domstolene til å vektlegge hensynet til forutberegnelighet når man står overfor tilfeller som ligger i yttergrensene for hva som kan anses å falle inn under ordlyden.

En viss utvidende tolkning av gjerningsbeskrivelsen kan etter omstendighetene aksepteres.¹⁰⁵ Her vil for eksempel lovformålene kunne være et argument for å strekke ordlyden slik at man rammer de tilfellene som hensynet til lovens formål skulle tilsi. Det kan imidlertid være vanskelig å trekke grensen mellom legitim utvidende tolkning og ikke-akseptabel analogi.¹⁰⁶ Spørsmålet vil ofte bli hvor grensen går for hva som anses som innenfor og utenfor rammene av ordlyden. Der ordlyden er vag vil denne grensedragningen være desto mer utfordrende. Lovformål vil kunne være et argument for å tolke en gjerningsbeskrivelse utvidende, særlig i tilfeller som dyrevelferdsloven hvor et uttalt mål med loven er at den skal være dynamisk og utviklingsdyktig i møte med forandringer i moralsyn i samfunnet. Bjeffehalsbånddommen, som omhandler de nedre grensene for "vold" etter dyrevelferdsloven § 14 a, kan sees som et eksempel på

---

¹⁰³ Gröning, Husabø og Jacobsen, s. 70.

¹⁰⁴ Jacobsen s. 319.

¹⁰⁵ Asbjørn Strandbakken, "Grunnloven § 96", *Jussens venner*, 2004 s. 166-215 (s. 205).

¹⁰⁶ Jacobsen 319.

hvor utfordrende denne grensedragningen er. Før jeg vender blikket mot denne dommen og øvrig rettspraksis, skal jeg redegjøre nærmere for det øvrige rettskildebildet knyttet til tolkningen av straffebudet mot “vold” mot dyr.

3.2 “utøve vold mot dyr”

3.2.1 Ordlyden

Det er ikke nødvendigvis klart ut fra ordlyden hvor den nedre grensen for vold går, men rettskildene gjør det relativt enkelt å definere en *kjerne* av forbudte handlinger som følger av ordlyden i voldsforbudet i dyrevelferdsloven § 14 a. Typiske handlinger i kjernen av voldsbegrepet er slag, spark, biting, brenning og lignende.¹⁰⁷ Handlingene kjennetegnes av at de “etter allmenn samfunnsmoral oppfattes som klanderverdige.”¹⁰⁸ Imidlertid er det forhold som ligger i en randzone for hva som faller inn under å “utøve vold mot dyr” som bringer med seg interessante problemstillinger. Hvilke handlinger som faller innenfor og utenfor en alminnelig språklig forståelse av ordlyden kan for eksempel by på utfordringer i møte med handlinger av primært psykisk karakter.

Å “utøve vold” kan naturlig forstås som at det må en fysisk anstrengelse til. Fysiske handlinger kan anses som vold selv om konsekvensene i hovedsak er psykiske for offeret. Man er utenfor *kjernen* av hva som anses som vold der det ikke har skjedd en nevneverdig kraftanstrengelse, men offeret likevel har opplevd psykiske påkjenninger. Hvorvidt psykiske påkjenninger anses som omfattet av ordlyden i § 14 a er sentralt for resultatet av Bjeffehalsbånddommen - og et punkt jeg returnerer til i evalueringen av dommen, hvordan det står seg i relasjon til legalitetsprinsippets analogiforbud.¹⁰⁹

I merknadene til § 14 a i odelstingsproposisjonen skriver departementet en del om mentale elementer i voldsbegrepet, og etter min mening er det ikke klart hvor departementet mener den nedre grensen for “vold” går i relasjon til psykiske

---

¹⁰⁷ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 103.

¹⁰⁸ Samme sted, og se nærmere i 2.5.

¹⁰⁹ Se nærmere i 4.2.

påkjenninger. Departementet slår fast at påkjenninger *som følge av* vold også kan være av mental karakter.¹¹⁰ Deretter skriver de “men dyr kan skremmes og stresses også uten bruk av fysisk vold. Eksempel på påkjenninger og belastninger av mental karakter er uro, frykt, angst, stress og andre mentale påkjenninger eller endringer som kan gi redusert velferd.”¹¹¹ Her er det uklart om departementet med dette mener at dyrenes frykt og stress vil være en påkjenning som *i seg selv* kvalifiserer til at handlingen som begås må anses som “vold mot dyr” uavhengig av om selve voldshandlingen er av fysisk karakter, eller om de mener å trekke en slags nedre grense. Departementet gjør det ikke klart når de snakker om påkjenningene som *følger* av voldshandlinger, påkjenninger som kan være av fysisk og mental karakter, og når de snakker om hvilke handlinger som vil falle inn under voldsbegrepet.

I kommentarutgaven til dyrevelferdsloven påpekes det at forbudet ut fra ordlyden retter seg mot volden i seg selv, og ikke mot følger av volden. Stenevik og Mejdell understreker at “Det er altså ikke et kriterium etter loven at handlingen volder smerte eller annet ubehag, selv om slike følger normalt vil foreligge.”¹¹² Tolkningsbidrag fra denne rettskilden tilsier med andre ord at det ikke nødvendig å bevise at dyret har opplevd smerte eller ubehag så lenge handlingen i seg selv, sammen med forsettet eller den grove uaktsomheten, tilsier at det er utøvd vold. Dette taler for at handlinger som resulterer i psykiske påkjenninger skal regnes som “vold”, samtidig som det kreves en voldshandling. Videre trekkes ordlyden “utøve” i forbudsbestemmelsen i § 14 a fram. Det påpekes at “[v]ilkåret “utøve” inneholder et aktivitetsmoment”.¹¹³ Helheten i ordlyden “å utøve vold mot dyr” kan etter dette tilsi at en voldshandling av fysisk karakter er nødvendig for å overstige ned nedre grensen for “vold” etter § 14 a.

---

¹¹⁰ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 103.

¹¹¹ Samme sted.

¹¹² Inger Helen Stenevik og Cecilie M. Mejdell, *Dyrevelferdsloven kommentarutgave*, Oslo 2011 s. 170.

¹¹³ Samme sted s. 176.

3.2.2 Nødvendig av hensyn til legitimt formål

Grensene for bestemmelsens rekkevidde kan være utfordrende å trekke i møte med den tidligere nevnte balansen mellom den positive målsettingen om god dyrevelferd på den ene siden og hva som anses som nødvendige påkjenninger på den andre. I forarbeidene viser departementet til at voldsbegrepet innebærer at man ikke skal påføre dyr påkjenninger som ikke er nødvendige for dyret selv eller “annet legitimt formål”.¹¹⁴ Legitime formål kan i denne sammenheng for eksempel dreie seg om påkjenninger som en del av trening og oppdragelse, eller som ellers inngår i et normalt dyrehold.

Et slikt unntak for voldelige handlinger med legitimt forhold skiller seg fra den alminnelige strafferettens forbud mot voldshandlinger mellom mennesker. Det må imidlertid nevnes at paralleller finnes i strafferettens alminnelige rettsstridsreservasjon som innebærer at særegne omstendigheter kan medføre at et straffebud “ikke kan anvendes på alle handlinger som dekkes av ordlyden.”¹¹⁵ Med andre ord at en gjerningsbeskrivelse må tolkes innskrenkende dersom særlige hensyn tilsier det, for eksempel at handlingen fremstår som normal.¹¹⁶

Noen av handlingene som unntas fra voldsforbudet er lovfestet og regulert ytterligere. For eksempel vil handlinger som tillates etter § 13 om bruk av dyr i forskning, undervisning og medisinsk virksomhet ellers kunne være å anse som vold mot dyr.¹¹⁷ Unntaket vil også kunne ramme handlinger som ikke er regulert uttrykkelig i lov eller forskrift.

Vurderingen av hva som er nødvendig av hensyn til dyret selv eller annet legitimt formål har som nevnt i 2.4 en viss parallell til formuleringen i § 3 om at dyr skal beskyttes mot fare for “unødige påkjenninger og belastninger”. Forarbeidenes uttalelser om hva som ligger i “unødige” påkjenninger og belastninger i § 3 kan gi bidrag til vurderingen etter §

---

¹¹⁴ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 103.

¹¹⁵ Magnus Matningsdal, *Norsk spesiell strafferett*, 2. utgave, Bergen cop. 2016 s. 7.

¹¹⁶ Gröning, Husbø og Jacobsen s. 199.

¹¹⁷ Videre regulert i Forskrift om bruk av dyr i forsøk (FOR-2015-06-18-761)

14 a. For eksempel er det naturlig å ta utgangspunkt i belastningenes karakter og omfang, og om handlingen er allment akseptert.¹¹⁸

I gjennomgangen av den nedre grense for vold påpekes det i kommentarutgaven til dyrevelferdsloven at det må gå en nedre grense mot de mer “lempelige irettesettelser i oppdragelsesøyemed, enten det er av fysisk eller psykisk art. [...] Poenget er at reaksjonen må stå i rimelig forhold til “forseelsen”.”¹¹⁹ Formålet med handlingen vil altså være avgjørende når de nedre grensene for vold trekkes. Dette henger sammen med at straff ofte knyttes til en handlings klanderverdighet. En handling uten formål vil enklere karakteriseres som klanderverdig enn en handling som har et legitimt formål for øyet.

3.2.3 Forholdet til øvrig straffelovgivning

Ordlyden “utøve vold” har sin parallell i straffelovens § 271 om kroppskrenkelse. Første ledd i bestemmelsen lyder: “Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som øver vold mot en annen person eller på annen måte krenker ham fysisk.”

I alminnelig strafferettslig sammenheng er kroppskrenkelse den mildeste formen for voldslovbrudd. I forarbeidene til Staffeloven av 2005 foretas en gjennomgang av gjeldende rett, som videreføres i voldsbestemmelsene, blant annet § 271, i den nye loven til tross for språklige endringer.¹²⁰ Når det gjelder vold beskrives det som en fysisk kraftanvendelse, uten at den som utøver volden nødvendigvis er i fysisk kontakt med fornærmede, og uten at det kreves at volden medfører smerte eller etterlater seg merke på kroppen. Samtidig vil blant annet handlingens krenkende karakter være sentral ved vurderingen.¹²¹ Alternativet “på annen måte krenker ham fysisk” kan omfatte mindre alvorlige handlinger enn “vold”. I forarbeidene slås det fast at “[d]et er også mulig at legemsfornærmelsen kan være av mer psykisk art”, men handlingen må “ha virkning på legemet”, og “[s]jlelige lidelser er ikke vernet etter dette alternativet.”¹²² Avgrensningen

---

¹¹⁸ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 94.

¹¹⁹ Stenevik og Mejdell s. 174-175

¹²⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 176.

¹²¹ Samme sted s. 174.

¹²² Samme sted s. 174.

mot rent psykiske eller sjelelige lidelser hjelpes av at slike konsekvenser vernes av andre bestemmelser, som §§ 263 og 264 om trusler, § 266 om hensynsløs atferd og § 267 om krenkelse av privatlivets fred. I dyrevelferdsloven finnes ikke tilsvarende bestemmelser mot krenkelser av mer psykisk karakter.

Når innholdet i dyrevelferdslovens bestemmelse skal avklares blir spørsmålet om forståelsen av begrepet “kroppskrenkelse” i strafferetten og praksis rundt dette skal ha betydning for tolkningen av forbudet mot vold mot dyr i dyrevelferdsloven.

I Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) går det frem at Dyrevernalliansen i sitt svar på høringsnotatet om de særskilte forbud i § 14 kommenterer at begrepet “vold” “i hovedsak og så langt det passer” bør være sammenfallende med samme begrep i straffeloven.¹²³ Dette for å dra nytte av etablert teori og rettspraksis rundt begrepet. Dyrevernalliansen etterspør at det fastslås i de spesielle merknadene til § 14 at begrepene skal være sammenfallende, og at rettspraksis og teori rundt de tilsvarende begrep i straffeloven kan brukes ved anvendelsen av forbudet mot “vold” i dyrevelferdsloven. Økokrim ønsker også en presisering av forholdet mellom begrepene i dyrevelferdsloven og straffeloven.¹²⁴

Departementet har ut ifra høringsinnspillene forsøkt å presisere i merknadene hva som bør omfattes av forbudet i § 14 a, men tar likevel ikke opp forholdet til voldsbegrepet i straffeloven.¹²⁵ I merknadene til § 14 c om forbudet mot seksuell omgang med dyr kommenterer derimot departementet forholdet til straffelovens bestemmelser slik: “Straffelovens bestemmelser om seksualforbrytelser og tolkningen av disse vil kunne gi veiledning når det gjelder vurderingen av om en handling faller inn under forbudet.”¹²⁶ I og med at departementet her ønsker en kobling mellom begrepene i dyrevelferdsloven og straffeloven når det kommer til seksualforbrytelsene, kan det være rimelig å anta at en viss kobling mellom tolkningen av voldsbegrepene i straffeloven i dyrevelferdsloven

---

¹²³ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 49.

¹²⁴ Samme sted.

¹²⁵ Samme sted s. 50.

¹²⁶ Samme sted s. 103.

også anses som hensiktsmessig. I kommentarutgaven til dyrevelferdsloven tas det utgangspunkt i at det som regnes som vold mot mennesker, også regnes som vold mot dyr.¹²⁷ Å tolke forbudene helt likt vil imidlertid kunne gi uheldige resultater, i og med at det kan være en vesentlig forskjell på situasjoner som rammer mennesker og dyr. Det er verdt å merke seg at det i forarbeidene er snakk om å anvende begrepene likt “så langt det passer”, og at det i kommentarutgaven er snakk om et *utgangspunkt*. Strafferettens begreper og praksis rundt disse vil dermed ikke være uforbeholdent avgjørende.

3.2.4 Rettspraksis

Det vil være opp til rettspraksis å klargjøre ytterligere de ytre og nedre grensene for hva som anses som vold mot dyr etter § 14 a. I 2017 kom problemstillingen på spissen i en sak om hundeeiers bruk av bjeffehalsbånd. I saken dukket flere av problemstillingene som har kommet fram i del 3 opp, og Høyesterett var delt i spørsmålet om den nedre grensen for “vold” etter § 14.

---

¹²⁷ Stenevik og Mejdell s. 169.

4. Rettspraksis knyttet til dyrevelferdsloven § 14 a

4.1 Utvalget av rettspraksis

Tema her i kapittel 4 er Bjeffehalsbånddommen (HR-2017-1250-A) som omhandlet forbudet mot vold mot dyr i dyrevelferdslovens § 14 a. Flertallet i avgjørelsen har tillagt formålet med loven forholdsvis stor vekt, som tilsynelatende var avgjørende for resultatet i saken. Det er imidlertid dissens i dommen, og forholdet til øvrig strafferett står sentralt for andevoterende. Dissensen viser at vi har å gjøre med et grensetilfelle for hva som kan anses som “vold” etter dyrevelferdsloven § 14 a. Dissensen i dommen dreier seg nærmere og mer konkret om hvorvidt en type psykisk belastning kan falle inn under ordlyden “vold”, og i denne vurderingen blir lovformålenes betydning tydelig. Rettskildemessige spørsmål oppstår både når det gjelder lovformåls rolle i å angi innholdet av og avgrense rekkevidden av ordlyden, og lovformålenes funksjon som uttrykk for lovgiverviljen og som verdimarkør.

Når det kommer til å trekke opp en nedre grense for hva som anses som å “utøve vold” mot dyr etter dyrevelferdsloven § 14 er det som nevnt i 1.2. forholdsvis få saker som havner for domstolene. Bakgrunnen er nok til dels at det er problematisk å avdekke saker som omhandler vold mot dyr. En annen grunn kan være at de få sakene som havner i en domstol er ofte er en del av et større sakskompleks hvor vold mot dyr er et av flere forhold, eller såpass grove at mishandlingen har blitt oppdaget. I dag legges det som nevnt i 1.2. mye innsats i forebygging av dyretragedier, og målet er å forhindre de grove tilfellene. Disse faktorene kombinert gjør at Bjeffehalsbånddommen er alene om å behandle et tydelig tvilstilfelle for hvor grensen for “vold” etter § 14 a går, og dommen er dermed et spesielt interessant analyseobjekt.

Samtidig er det en utfordring at det foreløpig bare finnes én høyesterettsdom som sier noe om vurderingen av den nedre grensen for “vold”. Én dom gir lite grunnlag for å trekke generelle slutninger med virkning ut over den konkrete saken som ble behandlet. På lovdata finnes én annen høyesterettsdom og fem lagmannsrettsdommer knyttet til

dyrevelferdsloven § 14 a, og disse behandler kun dyrevelferdsloven i spørsmålet om utmåling av straff. Handlingene som ble begått i disse sakene er i kjernen av voldsbegrepet og Høyesterett går derfor ikke videre inn på grensene for “vold” etter dyrevelferdsloven § 14 a.

For å belyse problemstillingene knyttet til situasjoner der formålet om en dynamisk og utviklingsdyktig lovanvendelse og legalitetsprinsippet trekker i hver sin retning vil jeg i 4.2.2.4 evaluere dommen i lys av høyesterettspraksis hvor lignende hensyn har vært på hver sin side av vektsskålen. Først vil jeg gå nærmere inn på vurderingene som ble gjort av flertallet og mindretallet i Høyesterett angående den nedre grensen for “vold” i dyrevelferdsloven § 14 a.

4.2 Rettspraksis om dyrevelferdsloven § 14 a

4.2.1 Rettspraksis knyttet til kjernetilfeller av dyremishandling

Som nevnt er det relativt enkelt å definere en kjerne av handlinger som rammes av forbudet mot vold mot dyr i dyrevelferdsloven § 14. Man ser fra rettspraksis at det som oftest er slike saker som havner for retten. Av lagmannsrettspraksis om § 14 a har man stått overfor klare tilfeller, som gjentatt omfattende dyremishandling, slag og spark, skyting og påførte stikksår.¹²⁸ Saken i LA-2017-51203 gjaldt for eksempel svært grove tilfeller av dyremishandling som bar preg av tortur. LF-2016-131341 gjaldt en mislykket avlivning hvor en katt ble skadeskutt. I LH-2016-171197 gjaldt saken reindriftsutøvere som påførte rein skader som skulle imitere rovviltskade for å søke rovvilterstatning. Saken omfattet flere dyr som blant annet ble påført dype stikksår. De nedre grensene for “vold” har dermed ikke kommet på spissen i disse sakene.

---

¹²⁸ LA-2017-51203, LB-2013-153713, LF-2016-131341, LH-2016-171197.

4.2.2 En nærmere analyse av Bjeffehalsbånddommen

4.2.2.1 Presentasjon av saken

Saken i Bjeffehalsbånddommen gjaldt en privatpersons bruk av strømhalsbånd på hund. Tiltalte brukte først ved ett tilfelle et bånd som ga hunden kraftige og langvarige støt når den begynte å bjeffe. Støtene var smertefulle og førte til en panikkartet reaksjon hos hunden, og båndet var bare i bruk en gang. Senere brukte tiltalte et annet halsbånd som da først ga fra seg et lyd støt dersom hunden bjeffet, deretter ga et elektrisk støt på to sekunder hvis hunden fortsatte å bjeffe. Dette sistnevnte halsbåndet ble først brukt i en periode på seks uker, deretter ble batteriet fjernet og båndet brukt uten batteri i ca åtte uker. Høyesterett vurderte hver av de tre situasjonene opp mot forbudet mot “vold” mot dyr i dyrevelferdsloven § 14 a.

Bruk av strømhalsbånd på hunder reguleres særskilt i Forskrift om bruk av elektrisk strøm ved trening av hund § 3.¹²⁹ Tiltalte ble i lagmannsretten funnet skyldig i brudd på dyrevelferdsloven § 6 jf. § 8, med henvisning til forskriftsbestemmelsen. Til Høyesterett var kun tiltaleposten som dreide seg om dyrevelferdsloven § 14 a oppe til behandling.

Sentralt i dommen står spørsmålet om hvordan ordlyden “vold” skal forstås. I dommens uttalelser om hvor den nedre grensen for “vold” etter dyrevelferdsloven § 14 a går, kan man se spenningsforholdet mellom en dynamisk tolkning i lys av lovformålene og grensene som følger av legalitetsprinsippets krav til å holde seg til den naturlige språklige forståelsen av ordlyden.

4.2.2.2 Førstvoterende

Etter førstvoterendes mening, som representerte flertallet, var det ikke tvil om at bruken av det første halsbåndet var utøvelse av vold, i og med at hunden ble påført ett eller flere kraftige støt som utløste en panikkartet reaksjon.¹³⁰ I forarbeidene trekker

---

¹²⁹ FOR-2008-03-14-256.

¹³⁰ Dommens avsnitt 23.

departementet fram en rekke handlinger som omfattes av “vold”, hvor en av de er “[u]lovlig bruk av smertevoldende dressurmidler”.¹³¹ Bruken av det første halsbåndet befinner seg altså i kjernen av voldsbegrepet. De andre to situasjonene reiser imidlertid spørsmål om den nedre grensen for det straffbare forbudet mot “vold”.

I vurderingen av den nedre terskelen er førstvoterendes rettskildemessige utgangspunkt uttalelser merknadene til § 14 a i forarbeidene. Blant annet at voldshandlinger kjennetegnes av at de etter allmenn samfunnsmoral oppfattes som klanderverdige, og at kjernen i voldshandlinger er at dyr blir påført påkjenninger som “ikke er nødvendige av hensyn til dyret selv eller annet legitimt formål.”¹³²

Forarbeidsuttalelsen dreier seg også om de mentale elementer i voldsbegrepet, som omtalt tidligere i 3.2.1. Førstvoterende trekker inn forarbeidsuttalelsen for å presisere nærmere hva som ligger i begrepet “vold”, og konkluderer med at uttalelsen tilsier at voldsutøvelsen kan være av både fysisk og psykisk art.¹³³ Der jeg påpekte at departementets uttalelser ikke gir en klar anvisning på om rent psykiske handlinger rammes av bestemmelsen, mener førstvoterende tilsynelatende ikke at uttalelsen er uklar på dette punktet.

Førstvoterende trekker i denne sammenheng fram, og slutter seg til, et sitat fra kommentarutgaven til dyrevelferdsloven av Stenevik og Mejdell, som sier at “[sjokkartet påvirkning av dyrs sanser, i form av høy lyd, skarpt lys eller lukt, bør, etter en vurdering av tilfellet, kunne anses som vold etter denne bestemmelsen.”¹³⁴ Det er verdt å merke seg at man også her kan argumentere for at det snakk om fysiske handlinger med psykisk innvirkning på offeret, ikke rent psykiske handlinger. Førstvoterende, som departementet i forarbeidene, skiller ikke klart mellom disse tilfellene.

---

¹³¹ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009), s. 103.

¹³² Dommens avsnitt 21.

¹³³ Dommens avsnitt 21-22.

¹³⁴ Dommens avsnitt 22.

Videre stiller førstvoterende seg fri fra å ubetinget knytte voldsbegrepet i dyrevelferdsloven sammen med voldsbegrepet i straffeloven: "Ordet "vold" må forstås i lys av at objektet for handlingen er dyr og ikke mennesker, og hva som utgjør "vold" kan da - etter min oppfatning - ikke i alle henseende ha samme innhold som begrepet vold har etter straffeloven."¹³⁵ Det er i og for seg ikke et brudd med det som skrives i forarbeidene eller i kommentarutgaven til dyrevelferdsloven, som først og fremst åpner for å ta utgangspunkt i etablert teori og praksis knyttet til voldsbegrepet i straffeloven så langt det passer. Her vil de særskilte rettsgodene som dyrevelferdsloven er ment å ivareta spille inn. I og med at det vernede rettsgodet ikke er identisk for voldsbestemmelsen i dyrevelferdsloven og voldsbestemmelsene i den alminnelige strafferetten kan man argumentere for at grensene som er etablerte for voldsbegrepet i den øvrige straffelovgivningen ikke passer for alle tilfeller som rammes av voldsbegrepet i dyrevelferdsloven.

På bakgrunn av dette rettskildebildet uttaler førstvoterende at "[d]et avgjørende må være at begrepet vold i alminnelig språkbruk kan omfatte både fysisk og psykisk vold."¹³⁶ Her er utgangspunktet alminnelig språkbruk, løsrevet fra hvordan begrepet brukes i strafferetten forøvrig. I lys av betraktningene rundt forarbeidene, kommentarutgaven og løsrivelsen fra den strafferettslige begrepsbruken, konkluderer altså førstvoterende med at både tilfeller av fysisk og psykisk vold vil falle inn under anvendelsesområdet til ordlyden "vold" i § 14 a. I vurderingen av straffbarheten av de tre situasjonene vil dette si at den nedre grense for hva som anses som "vold" vil kunne trekkes annerledes enn den ville blitt dersom det hadde dreid seg om vold mot et annet menneske etter alminnelig strafferett. Ved å ikke knytte de to begrepene sammen åpner førstvoterende i tillegg opp muligheten for rettsutvikling som vil kunne skje med støtte i lovforarbeidenes uttalte ønske om en dynamisk lovgivning.

Under spørsmålet om bruken av det andre halsbåndet med strøm kunne anses som "vold" etter § 14 a, trekker førstvoterende inn en anførsel fra tiltalte om at enhver

---

¹³⁵ Samme sted.

¹³⁶ Samme sted.

smertepåføring ikke kunne være straffbar voldsutøvelse. Med henvisning til forarbeidene mente tiltalte at det måtte være snakk om *spesielt* klanderverdige handlinger, altså at terskelen skal være høy for hva som anses som straffbar "vold" mot dyr. Førstvoterende avviser at utsagnet fra forarbeidene innebærer at en handling må være kvalifisert klanderverdig for å nå over den nedre grensen for vold. Ut fra sammenhengen uttalelsen i forarbeidene står ser man at departementet med "spesielt klanderverdige handlinger som ikke er knyttet opp mot enkelte dyrearter eller driftsformer" sikter til de spesielle forbudene man har valgt å lovfeste i § 14 bokstaver a-d.¹³⁷ Vold mot dyr er etter departementets syn en sterkt klanderverdig handling.¹³⁸ En spesielt høy terskel ved å kreve en kvalifisert klanderverdig handling vil stride imot formålene med loven om å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr ut fra en høy etisk standard.

Førstvoterende påpeker at det må trekkes en nedre grense for hva som rammes av straffebudet mot voldsutøvelse. Av momenter som får betydning i denne grensedragningen trekker han fram "graden av voldsomhet og handlingens krenkende karakter".¹³⁹ Disse momentene knytter seg til de strafferettslige hensyn som dyrevelferdsloven § 14 a er ment å ivareta, som nevnt i 2.5.

Videre trekker førstvoterende inn som moment i vurderingen at visse handlinger kan være berettiget om de oppfyller et legitimt formål, som omtalt blant annet i 3.2.2. Spørsmålet er om "handlingen går lenger enn det som er nødvendig ut fra hensynet til forsvarlig hundehold."¹⁴⁰ Ved å trekke fram denne vurderingen får førstvoterende fram visse formålsbetraktninger som er sentrale i grensedragningen mellom hva som er forsvarlige handlinger i dyrehold, for eksempel sett hen til handlingsnormen i dyrevelferdsloven § 3. Vurderingen av om bruken av det andre halsbåndet med strøm skal anses som vold dreier seg for førstvoterende i hovedsak om denne grensedragningen.

---

¹³⁷ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 50

¹³⁸ Samme sted.

¹³⁹ Dommens avsnitt 26.

¹⁴⁰ Samme sted.

På dette punktet i vurderingen trekker førstvoterende inn formålsbetraktninger med henvisning til forarbeidene og Lukas-dommen. Han påpeker at “dyrevelferdsloven bygger på et annet syn på dyrs status og rettigheter” enn tidligere lovgivning.¹⁴¹ I tillegg påpekes lovforslagets bakgrunn i kunnskapsutvikling og høye etiske mål for behandling av dyr, og anerkjennelsen av dyrs egenverdi jf. dyrevelferdsloven § 1 og § 3.¹⁴² Formålet bringes altså inn for å presisere at fokuset skal være på dyrenes egenverdi og behov ved vurderingen av om bruken av halsbåndet gikk ut over det som var nødvendig av hensyn til forsvarlig hundehold.

Førstvoterende trekker også inn forbudet mot bruk av strømhalsbånd etter Forskrift om bruk av elektrisk strøm ved trening av hund § 3. Han påpeker at overskridelse av forbudet også kan “ha betydning for vurderingen av om det er utvist vold etter § 14 bokstav a”.¹⁴³ Dette til tross for at tiltalte er dømt for brudd på forskriften, og at denne delen av lagmannsrettens domsslutning ikke er en del av behandlingen for Høyesterett. Selv om førstvoterende ikke går nærmere inn på hvordan forskriften har betydning for grensedragningen, er det ut fra sammenhengen rimelig å anta at poenget med å trekke inn dette forbudet er å påpeke at det at dressurmiddelet er forbudt ved egen forskriftsbestemmelse er et argument for at bruken ikke kan anses å være nødvendig i alminnelig hundehold.

I den konkrete vurderingen kommer førstvoterende til at bruk av et slikt strømhalsbånd undertrykker hundens naturlige atferd som, ifølge sakkyndige fra Mattilsynet, ikke ville være konstruktivt for hundens oppdragelse og utvikling. Selv om støtene fra båndet ikke medførte kvalifisert smerte, var det snakk om *unødig* smerte, og dermed “vold”.¹⁴⁴ Avgjørelsen er i tråd med forarbeidsuttalelser om at vurderinger etter loven skal gjøres fra dyrets perspektiv for å fremme formålet med loven. Førstvoterende har

---

¹⁴¹ Dommens avsnitt 27.

¹⁴² Samme sted.

¹⁴³ Dommens avsnitt 31.

¹⁴⁴ Dommens avsnitt 34.

tilsynelatende et ønske om at resultatet i dommen skal være i tråd med ønsket om høye etiske mål for behandlingen av dyr, i tillegg til vektleggingen av dyrs egenverdi.

Når det kommer til vurderingen av perioden hvor strømhalsbåndet var uten batteri, kommer grensedragningen for hva som skal anses som den nedre grense for “vold” på spissen.

Førstvoterende trekker fram at situasjonen for hunden vil oppleves likt, og at stressituasjonen dermed fortsatte for hunden selv om halsbåndet var uten strøm. Videre fortsetter han: “Jeg kan da vanskelig se det annerledes enn at det å montere halsbåndet etter at batteriene var tatt ut, satte Leo i en tvangssituasjon som i realiteten var en fortsettelse av den voldsutøvelsen som strømhalsbåndet utgjorde, og at dette må falle innenfor en naturlig forståelse av § 14”.¹⁴⁵

Dette kan leses på forskjellige måter. På den ene siden, sett i sammenheng med uttalelsen i dommens avsnitt 22 om at begrepet vold i alminnelig språkbruk kan omfatte både fysisk og psykisk vold, kan man lese førstvoterendes argumentasjonslinje som en presisering av ordlyden i lys av formålene med dyrevelferdsloven, slik de blant annet er presisert i forarbeidene. Førstvoterende klargjør at det etter denne forståelsen av ordlyden ikke kreves en fysisk voldshandling, og at det sentrale er ubehaget hunden opplever i lys av at det ikke tjener til noe legitimt formål.

På den andre siden er førstvoterendes argumentasjonslinje preget av at slutningene gjøres fra etter min mening relativt uklare rettskilder, og at slutningene i seg selv heller ikke alltid etter min mening er helt klare. Førstvoterende anvender bestemmelsen på en handling som ikke *typisk* anses som “vold”, og dette kan anses som en utvidende tolkning av ordlyden. En slik utvidende tolkning, med god støtte i lovformålene, vil likevel måtte anses som en legitim utvidende tolkning som ikke vil bryte med kravene som følger av legalitetsprinsippet.

---

¹⁴⁵ Dommens avsnitt 36.

4.2.2.3 Andrevoterende

Dissensen gjelder kun bruken av det andre halsbåndet uten strøm, og om denne utgjorde "vold". Andrevoterende, som utgjorde mindretallet, har som utgangspunkt at grensen burde trekkes likt som i den alminnelige straffelovgivningen, og trekker ikke inn formålsbetraktninger i vurderingen.¹⁴⁶ Andrevoterende viser til forarbeidene, der departementet - som nevnt i 3.4, uttalte at "det bør være mest mulig samsvar mellom terminologien i straffeloven og denne loven" i forbindelse med forbudet mot å ha seksuell omgang med dyr i dyrevelferdsloven § 14 c.¹⁴⁷ Andrevoterendes argumentasjonslinje har samsvar mellom terminologien i dyrevelferdsloven og straffeloven som ideal når det gjelder tolkningen av dyrevelferdsloven § 14 a.

Andrevoterende trekker frem at voldsbegrepet i den alminnelige straffelovgivningen i over hundre år har blitt forstått slik at det må være anvendt fysisk makt.¹⁴⁸ Her vektlegger andrevoterende konsekvens og forutberegnelighet i rettssystemet når han knytter grensene for ulovlig maktbruk i dyrevelferdsloven og i straffeloven sammen, så den nedre grensen for hva som anses som vold blir så lik som mulig. En annen tolkning vil etter andrevoterendes syn innebære at dyrevelferdsloven § 14 a introduserer et videre voldsbegrep som omfatter "kvalitativt sett andre handlinger".¹⁴⁹ Det er altså etter andrevoterendes syn ikke snakk om vold utøvd i en annen styrke enn man tidligere har ansett som vold i alminnelig strafferett, men at nye handlinger som tidligere har blitt kategorisert som noe annet nå inkluderes i voldsbegrepet i dyrevelferdsloven § 14 a.

Når det gjelder uttalelsen fra forarbeidene som førstvoterende viser til, er andrevoterende av den oppfatning at disse ikke er særlig klargjørende, muligens av de samme grunner som jeg har trukket fram i 3.2.1. Andrevoterende påpeker at det neppe kan ha vært meningen å utvide voldsbegrepet slik at handlinger hvor fysisk makt ikke er brukt også rammes.¹⁵⁰ Andrevoterende åpner for at man kan trekke ulike grenser for

---

¹⁴⁶ Dommens avsnitt 51-52.

¹⁴⁷ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 50.

¹⁴⁸ Dommens avsnitt 51.

¹⁴⁹ Dommens avsnitt 52.

¹⁵⁰ Samme sted.

ulovlig maktbruk avhengig av om det er mennesker eller dyr som rammes, men “forutsetningen må etter min mening være at det er anvendt kraft”.¹⁵¹ For andrevoterende er hensynet til konsekvens i rettssystemet, som henger sammen med forutberegnelighetshensyn, det mest tungtveiende.

Etter andrevoterendes syn fungerte bruken av halsbåndet uten batteri som en trussel om vold, og var ikke en voldshandling i seg selv.¹⁵² Med det som kan tolkes som en henvisning til legalitetsprinsippet, påpeker andrevoterende at slike trusler om vold ikke er forbudt etter dyrevelferdsloven § 14 a. Andrevoterende mener altså at voldsbegrepet ikke burde utvides til også å omfatte trusler. Selv om et forbud mot trusler mot dyr ikke eksisterer er det ikke domstolenes oppgave å innfortolke et slikt forbud i voldsbestemmelsen. Disse uttalelsene kan tyde på at førstvoterende etter andrevoterende syn har beveget seg utenfor det som kan anses som en legitim utvidende tolkning av ordlyden.

4.2.2.4 Evaluering av argumentasjonslinjene til førstvoterende

I denne delen skal jeg foreta en evaluering av førstvoterendes argumentasjonslinjer når det kommer til bruken av bjeffehalsbåndet uten batteri, altså punktet dissensen gjaldt. Evalueringen skal gjøres i lys av andrevoterendes argumentasjon, i tillegg til rettsutviklingen som har skjedd på legalitetsprinsippets område, som skisseres i Thomas Frøbergs artikkel “Nyere praksis om det strafferettslige legalitetsprinsippet”. Formålet er for det første å vurdere om avgjørelsen i Bjeffehalsbånddommen kan sies å være i tråd med denne generelle strafferettslige utviklingen og for det andre å se på om argumentasjonslinjen til førstvoterende med et kritisk blikk.

I sin artikkel går Thomas Frøberg igjennom en rekke dommer fra 2009 til 2014 hvor analogiforbudet kommer på spissen. Han kommer til at disse sakene viser en strengere holdning fra Høyesteretts side til legalitetsprinsippet enn det som har vært normalt tidligere. Både ifølge juridisk teori og Høyesterett selv har høyesterettspraksis om

---

¹⁵¹ Samme sted.

¹⁵² Dommens avsnitt 54.

legalitetsprinsippet forandret seg de siste tiårene, og kravene som følger av legalitetsprinsippet er strammet inn.¹⁵³ Artikkelen konkluderer med at Høyesterett har skiftet argumentasjonsmåte i saker hvor det foreligger fullstendig lovanalogi. Frøberg sier at “[m]ens Høyesterett i sin eldre praksis gjennomgående stilte seg positiv til å strekke ordlyden der formål og likhetsbetraktninger gjorde seg gjeldende, er domstolen nå konsekvent avvisende til å straffedømme i slike tilfeller”.¹⁵⁴ Frøberg oppsummerer sine funn med at “slaget i Høyesterett i enda større grad enn før står om forståelsen av ordlyden i lys av alminnelig språkbruk”.¹⁵⁵

I Bjeffehalsbånddommen er det nettopp forståelsen av ordlyden i lys av legalitetsprinsippet, nærmere bestemt grensedragningen mellom psykisk og fysisk vold som kommer på spissen. Førstvoterende uttaler for eksempel at “begrepet vold i alminnelig språkbruk kan omfatte både fysisk og psykisk vold”. Lest i beste mening foretar førstvoterende en presiserende tolkning som er i tråd med funnene i Frøbergs artikkel om at den alminnelige språkbruken er det klare utgangspunktet. Når førstvoterende løsriver seg fra hvordan voldsbegrepet brukes i strafferetten forøvrig, gir førstvoterende seg selv et stort handlingsrom innenfor rammene av hans forståelse av ordlyden når han skal avgjøre om bruken av det andre halsbåndet uten strøm rammes av bestemmelsen. Samtidig argumenterer førstvoterende for hvorfor det ikke passer å sette grensene for “vold” likt for vold mot dyr. De øvrige rettskildene som ble gjennomgått i 3.2.3. taler for å likestille begrepene *så langt det passer*. Det er ikke tvilsomt at førstvoterende selv mener å være innenfor den alminnelige språklige forståelsen av ordlyden.

Med et mer kritisk blikk kan førstvoterendes korte behandling av spørsmålet gi assosiasjoner til analogisk anvendelse. Førstvoterende trekker fram at situasjonen er så lik, og de samme hensyn gjør seg gjeldende, at situasjonen må behandles likt.¹⁵⁶ Selv om førstvoterendes formuleringer ikke uttrykkelig tilsier at det er en analogisk

---

¹⁵³ Samme sted og Rt. 2014 s. 238 avsnitt 15

¹⁵⁴ Frøberg s. 66.

¹⁵⁵ Frøberg s. 67.

¹⁵⁶ Dommens avsnitt 36.

anvendelse av bestemmelsen, kan måten han resonnerer på minne om det. Særlig om man går rettskildene og deres uklarheter når det kommer til å trekke opp den nedre grensen for “vold” etter sømmene kan man bli stående med et mer uklart bilde enn det førstvoterendes uttalelser om ordlydens rammer gir. Når rettskildebildet angående den nedre grensen for vold gir et uklart bilde av hvor grensen går vil legalitetsprinsippet pålegge domstolene et ansvar for å tolke bestemmelsen med forsiktighet. Avhengig av om man antar at førstvoterende har vært bevisst disse utfordringene, kan det se ut som formålsbetraktningene knyttet til dyrevelferdsloven til en viss grad har “trumfet” hensynet til forutberegnelighet.

Videre kan man etterspørre større grad av presisjon i førstvoterendes rettskildebruk. Førstvoterende konkluderer med at forarbeidene tilsier at “voldsutøvelsen kan være av både fysisk og psykisk art.”¹⁵⁷ Verken forarbeidene eller førstvoterende gjør det imidlertid klart hva voldsutøvelse av psykisk art vil si. Er den psykiske påkjenningen for dyret avgjørende uavhengig av om det er foretatt en fysisk handling? Dette kan knyttes til andrevoterendes skille mellom å inkludere kvalitativt sett andre handlinger i voldsbegrepet i dyrevelferdsloven. Hvis voldsutøvelse av psykisk art kan skje uavhengig av om det er anvendt fysisk kraft overhodet innebærer dette en vesentlig utvidelse av voldsbegrepet slik vi kjenner det fra den øvrige strafferetten. Nyansering mellom handlinger hvor det er anvendt kraft, med kun mentale påkjenninger for dyret, og der det ikke er anvendt kraft men som fortsatt resulterer i mentale påkjenninger ville gjort førstvoterendes resonnerement tydeligere. Høyere presisjon i begrepsbruken ville gjort at konklusjonen om bruken av halsbåndet uten strøm medførte mindre betenkeligheter knyttet til legalitetsprinsippet.

Sakene Frøberg gjennomgår i sin artikkel kjennetegnes av at Høyesterett formulerer problemstillingen knyttet til legalitetsprinsippet tydelig, med henvisning til Grunnloven § 96 første ledd og EMK art 7. I Bjeffehalsbånddommen tar ikke Høyesterett uttrykkelig opp spenningsforholdet til legalitetsprinsippet. Forholdet til legalitetsprinsippet kan anses å ha blitt implisert av andrevoterende når han påpeker at § 14 a kun forbyr å

---

¹⁵⁷ Dommens avsnitt 22.

utøve vold, ikke trusler om vold.¹⁵⁸ Man kan spørre seg om Høyesterett ville kommet til et annet resultat i Bjeffehalsbånddommen angående den nedre grensen for forbudet mot “vold”, dersom flertallet i større grad hadde vært bevisst på å synliggjøre problemstillingene knyttet til legalitetsprinsippet.

Et eksempel på slik synliggjøring fra Høyesteretts side i en avgjørelse fra strafferetten generelt, finnes i Rt. 2010 s. 466. Saken skiller seg fra Bjeffehalsbånddommen på flere måter, men de rettskildemessige spørsmålene som oppstår er likevel verdt å sammenligne. I saken måtte Høyesterett avgjøre om et tilfelle ble rammet av daværende straffelov § 201 c om “seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd” i nærvær av barn under 16 år. Høyesterett trakk fram formålet med bestemmelsen, også under henvisning til forarbeidene, og uttalte at formålet med bestemmelsen “er å verne om den kjønnslige ærbarheten”.¹⁵⁹ Høyesterett viste til at ordlyden var vagt formulert og at grensene måtte bero på “en rettslig standard, hvor innholdet justeres med tiden og utviklingen i samfunnet - herunder gjeldende moraloppfatning.”¹⁶⁰ Man sto også i denne saken overfor en bestemmelse som i lys av forarbeidene og formålsbetraktninger er ment å tolkes dynamisk i lys av forandringer i samfunnet, blant annet i moralsyn. Selv om dommene angår forskjellige områder av strafferetten er viktigheten av synliggjøring av de særlig rettskildemessige problemstillingene er poeng uavhengig av forskjellene i sakene for øvrig.

Videre uttalte imidlertid Høyesterett i Rt. 2010 s. 466 at “[g]rensen for det straffbare må også trekkes under iaktakelse av strafferettens lovprinsipp, og med det utgangspunkt at ikke enhver upassende og uønsket handling med et visst seksuelt preg rammes”.¹⁶¹ I Bjeffehalsbånddommen kunne Høyesterett vist større bevissthet rundt forholdet til legalitetsprinsippet ved å stille opp en tilsvarende problemstilling. Andrevoterendes betraktninger i avsnitt 54 i Bjeffehalsbånddommen kunne blitt oppsummert i en

---

¹⁵⁸ Dommens avsnitt 54.

¹⁵⁹ Rt. 2010 s. 466, avsnitt 11.

¹⁶⁰ Dommens avsnitt 12.

¹⁶¹ Dommens avsnitt 13.

tilsvarende setning: “ikke enhver handling som medfører stress eller annet ubehag kan rammes av forbudet mot vold”.¹⁶²

Når det gjelder synliggjøring av de rettskildemessige problemstillingene kan kritikk også rettes mot andrevoterende. Bevisstheten rundt begrensningene som følger av legalitetsprinsippet følger kun implisitt av andrevoterendes uttalelser.

4.3 Et blikk på betydningen av lovformål for straffutmåling

Til tross for at Bjeffehalsbånddommen foreløpig er alene om å trekke de nedre grensene for hva som er brudd på det straffbare forbudet mot “vold” etter dyrevelferdsloven § 14 a, jf. § 37, har Høyesterett trukket inn formålsbetraktninger i spørsmål om utmåling av straff både når det gjelder brudd på § 14 a og andre bestemmelser i dyrevelferdsloven. Mattilsynet har jobbet aktivt for å få alvorlige dyrekriminalitetssaker opp for Høyesterett for å skjerpe straffenivået. Ønsket var at en skjerping i Høyesterett skal påvirke straffenivået i domstolene forøvrig.¹⁶³ I 2016 ble Lukas-dommen en viktig avgjørelse som bidro til å skjerpe straffenivået, og gi signaler om hvilke momenter som var sentrale i vurderingen.¹⁶⁴

Lukas-dommen (HR-2016-295-A) gjaldt avlaving av hund ved å binde den til et betongrør og kaste den utfor en bro. Tiltalte ble dømt for ulovlig metode for avlaving av hund, og for å utøve vold mot dyr. Høyesterett skulle avgjøre spørsmålet om utmåling.

Høyesterett trekker fram at strafferammen ble utvidet ved en lovendring allerede i 2001 og forarbeidsuttalelser om formålet med denne utvidelsen. Videre går Høyesterett inn på uttalelser fra odelstingsproposisjonen om at formålet med dyrevelferdsloven er å presisere dyrs status og rettigheter, at bakgrunnen for loven var kunnskapsutvikling, og høye etiske mål for behandling av dyr i samfunnet, og at anerkjennelse av dyrs

---

¹⁶² Fra avsnitt 54 i Bjeffehalsbånddommen: “Jeg legger derfor, som førstvoterende, til grunn at den fortsatte bruken påførte Leo stress og annet ubehag. Men mitt syn er altså at disse belastningene ikke ble påført ham ved vold.”

¹⁶³ Mattilsynets arbeid med dyrevelferd - årsrapport 2016, s. 19.

¹⁶⁴ Samme sted.

egenverdi var et vesentlig premiss for loven.¹⁶⁵ Disse formålsbetraktningene danner et bakteppe for den videre vurderingen av straffnivået. I tillegg trekker Høyesterett fram uttalelser fra proposisjonen som tilsier at lovgiver ikke var tilfreds med domstolenes tilbakeholdenhet med å idømme strenge straffer, og at personlige forhold ikke kunne “unnskylde alle alvorlige brudd på dyrevelferdslovgivningen og generelt gi grunnlag for lavere straff”.¹⁶⁶ Disse uttalelsene fra forarbeidene tyder på at lovgiver hadde et ønske om høyere straffnivå som et middel for å realisere dyrevelferdslovens formål.

Etter en gjennomgang av tidligere utmålingspraksis uttaler Høyesterett at “[d]et følger av lovendringen i 2001 og den holdningsendringen som dyrevelferdsloven er uttrykk for, at straffnivået i disse dommene ikke lenger er veiledende”. Her blir lovformålenes betydning for utmålingen av straff tydeliggjort. Høyesterett presiserer hva som følger av lovformålene i denne konkrete saken, men også når det gjelder utmåling av straff i slike saker generelt.

Høyesterett uttaler så at “[v]ed fastsettelsen av straff er det først og fremst handlingens grovhet som er styrende. Det betyr at det må stå sentralt hvor mange dyr som rammes, hvor stor lidelse som er påført, og graden av skyld”.¹⁶⁷ Uttalelsen tar utgangspunkt i kjente strafferettslige prinsipper, og understreker hvordan § 14 a er bærer av slike strafferettslige hensyn. Videre uttaler førstvoterende at en streng straff “understreker at dyr skal behandles med respekt, jf. Dyrevelferdsloven § 1.”¹⁶⁸ Formålsbestemmelsen i dyrevelferdsloven brukes altså direkte som argument for å utmåle en streng straff.

Det at brudd på dyrevelferdsloven er vanskelig å oppdage trekkes også fram som moment i retning av å reagere med streng straff, av hensyn til den allmennpreventive

---

¹⁶⁵ Dommens avsnitt 17.

¹⁶⁶ Dommens avsnitt 19.

¹⁶⁷ Dommens avsnitt 30.

¹⁶⁸ Dommens avsnitt 31.

effekten av straff.¹⁶⁹ I tillegg påpeker Høyesterett som moment i samme retning at “husdyr helt og fullt er priggitt menneskene som har ansvar for dem”.¹⁷⁰

Lukas-dommen er et eksempel på hvordan formålsbetraktninger tillegges vesentlig betydning ved vurderingen av utmåling av straff. Høyesterett utleder en rekke argumenter fra formålsbestemmelsene og forarbeidenes uttalelser om formålet. Uttalelsene fra Lukas-dommen har vært styrende for straffutmåling i saker om straff etter dyrevelferdsloven siden.

I HR-2016-2285-A ble tiltalte dømt for ikke å ha gitt dyrene han var ansvarlig for tilstrekkelig tilsyn og stell. Dyrene han hadde i forbindelse med kjøttproduksjon døde på grunn av mangel på mat og vann, da domfelte på grunn av personlige forhold sluttet å gå i fjøset. I vurderingen av straffutmåling tar Høyesterett utgangspunkt i uttalelser fra Lukas-dommen knyttet til lovens formål. I dommens avsnitt 22 trekker Høyesterett fram at lovgiver ved vedtakelsen av dyrevelferdsloven var “opptatt av verdier som ikke hadde vært fremhevet i dyrevernsloven. Det fremgår av forarbeidene at dyrevelferdsloven er ment å beskytte en viktig samfunnsinteresse.”¹⁷¹ Her presiserer Høyesterett utviklingen som har skjedd ved vedtakelsen av den nye loven.

Høyesterett bruker uttalelsene fra forarbeidene og Lukas-dommen til å understreke at lovgiver har ønsket at personlige forhold må tre i bakgrunnen “ved alvorlige overtredelser av loven”,¹⁷² noe som kom på spissen i denne saken. I den konkrete straffutmålingen trekker Høyesterett fram Lukas-dommens avsnitt 30 om at handlingens grovhet er styrende for vurderingen.¹⁷³ I Bjeffehalsbånddommen trekker Høyesterett inn det samme avsnittet fra Lukas-dommen i starten av vurderingen av straffutmåling, selv om Lukas-dommen forøvrig ga lite veiledning i det konkrete utmålingsspørsmålet.

---

¹⁶⁹ Dommens avsnitt 32.

¹⁷⁰ Dommens avsnitt 33.

¹⁷¹ Dommens avsnitt 22.

¹⁷² Dommens avsnitt 25.

¹⁷³ Dommens avsnitt 28.

Også underrettspraksis viser at lovformålene og den prinsipielle rettsutviklingen som dyrevelferdsloven representerte har betydning for straffeutmålingen. Et eksempel finnes i LE-2016-13986, der lagmannsretten påpeker at Lukas-dommen innebærer en vesentlig skjerping av straffnivået. Lagmannsretten trekker også fram momenter fra Lukas-dommen om at handlingens grovhet er styrende, og at “dyr skal behandles med respekt, og det er et moment at husdyr helt og fullt er prisgitt menneskene som har ansvar for dem.”

Et annet eksempel er LF-2016-131341, som gjaldt avlivning av katt. Der tok lagmannsretten utgangspunkt i Lukas-dommen ved utmålingen, men uttalte i tillegg at “[d]yrevelferdsloven beskytter en viktig samfunnsinteresse. Det har gjennom de seneste år blitt en økt bevissthet rundt dyrevelferd og særlig overgrep mot dyr i ulike sammenhenger.” Dette medførte etter lagmannsrettens oppfatning at sterke allmennpreventive hensyn gjør seg gjeldende.

Et tredje eksempel er LA-2017-51203, som gjaldt gjentatt grov dyremishandling. I tillegg til å vise til avsnitt 30 i Lukas-dommen siterer Lagmannsretten tingrettens uttalelse i samme sak om at “[s]terke allmennpreventive hensyn gjør seg gjeldende ved dyremishandling. Det er viktig gjennom straffereaksjonen å vise at denne type handlinger er uakseptable, og at dyr har en egenverdi.”

Et siste eksempel er LE-2017-30786. I denne saken ble et traktorbatteri uforvarende av bonden blandet med dyrefôret, som førte til at 16 dyr døde eller måtte bli avlivet. Tiltalte ble dømt for brudd på dyrevelferdsloven § 3 jf. § 37 første ledd, for å unnlate å umiddelbart tilkalle veterinær etter han ble kjent med forholdet. Lagmannsretten anvendte utgangspunktet i Lukas-dommen avsnitt 30, i tillegg til momentene i avsnitt 31 til 33, selv om disse “prinsipielle betraktningene om dyrevelferd” ikke slo inn med samme tyngde i denne saken.

Selv om grensetilfellene sjeldent kommer på spissen, viser rettspraksis at domstolene benytter anledningen til å fremme dyrevelferdslovens formål i sin utmålingspraksis.

5. Oppsummering

Dyrevelferdslovens lovformål kan deles i tre nivåer som fungerer i et samspill. Lovens overordnede formål om å lage en dynamisk rammelov som presiserer dyrs status og rettigheter underbygges i den konkrete utformingen av formålsbestemmelsen i dyrevelferdsloven § 1. Avveiningen mellom dyrs egenverdi og dyrenes nytteverdi for mennesker som kommer til uttrykk i § 3 er sentral for anvendelsen av lovens bestemmelser, og enkeltbestemmelser i loven, som § 14 a, ivaretar særlige formål som knytter dyrevelferd sammen med et større rettsfelt; nemlig strafferetten.

I kapittel 3 og 4 var fokuset på hvilken betydning lovformålene har ved tolkningen av det straffbare forbudet mot "vold" mot dyr i dyrevelferdsloven § 14 a. Særlig når de nedre grensene for ordlyden skal avklares blir spenningsforholdet mellom dynamisk lovgivning og legalitetsprinsippet på strafferettens tydelig. Det knytter seg også utfordringer til vurderingen av hvilke belastninger og påkjenninger på dyr som må anses som nødvendige ut fra et legitimt formål, og forholdet mellom dyrevelferdsloven § 14 a og voldsbegrepet i strafferetten for øvrig.

Bjeftehalsbånddommen viser hvordan Høyesterett håndterer disse utfordringene. Jeg etterlyste større grad av presisjon og bevissthet rundt utfordringer knyttet til legalitetsprinsippet i førstvoterendes votum.

Litteraturliste

Litteratur:

Aarli, Ragna og Synne Sæther Mæhle , *Fra lov til rett*, 2. utgave (Oslo 2017).

Backer, Inge Lorange, *Lov og lovgivning* (Oslo 2013).

Berg, Jens Petter, *Kommentar til dyrevelferdsloven*, Rettsdata,
<https://min.retsdata.no/#/Dokument/gL20090619z2D97>, (lastet ned 31. oktober 2017).

Frøberg, Thomas , “Nyere praksis om det strafferettslige legalitetsprinsippet”, *Jussens venner*, 2015 s. 46-71.

Gröning, Linda, Erling Johannes Husabø og Jørn Jacobsen, *Frihet, forbrytelse og straff* (Bergen 2016).

Jacobsen, Jørn R.T., *Fragment til forståing av den rettsstatlege strafferetten* (Bergen 2009).

Matningsdal, Magnus, *Norsk spesiell strafferett*, 2. utgave (Bergen 2016).

Mejdell, Cecilie M. og Inger Helen Stenevik, *Dyrevelferdsloven kommentarutgave* (Oslo 2011).

Monsen, Erik, *Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk* (Oslo 2012).

Strandbakken, Asbjørn, “Grunnloven § 96”, *Jussens venner*, 2004 s. 166-215.

Forarbeid:

Ot.prp.nr.15 (2008-2009) Om lov om dyrevelferd.

Innst. O. nr. 56 (2008-2009) Innstilling fra næringskomiteen om lov om dyrevelferd.

Ot.prp.nr.22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon - slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning).

Ot.prp.nr.48 (2002-2003) Om lov om hundehold (hundeloven).

St.meld. nr. 12 (2002-2003) Om dyrehold og dyrevelferd.

Innst. 199 S (2016-2017) Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om et løft for dyrevelferden i Norge.

Andre kilder:

Bergensavisen, "Dyrepoliti til Vestlandet", <https://www.ba.no/nyheter/politi/dyr/dyrepoliti-til-vestlandet/s/5-8-698326>, publisert 30. november 2017, (lastet ned 10. desember 2017).

Mattilsynets arbeid med dyrevelferd - årsrapport 2016.

Mattilsynets arbeid med dyrevelferd – rapport 2. tertial 2017.